

Marijan Derenčin

Ladanjska opozicija

SADRŽAJ

ČIN PRVI	7
PRIZOR I.	7
PRIZOR II.	8
PRIZOR III.	9
PRIZOR IV.	12
PRIZOR V.	13
PRIZOR VI.	13
PRIZOR VII.	14
PRIZOR VIII.	14
PRIZOR IX.	14
PRIZOR X.	15
PRIZOR XI.	16
PRIZOR XII.	16
PRIZOR XIII.	17
PRIZOR XIV.	17
PRIZOR XV.	18
PRIZOR XVI.	18
PRIZOR XVII.	19
PRIZOR XVIII.	21
PRIZOR XIX.	22
PRIZOR XX.	23
PRIZOR XXI.	24
ČIN DRUGI	25
PRIZOR I.	25
PRIZOR II.	26
PRIZOR III.	27
PRIZOR IV.	32
PRIZOR V.	34
PRIZOR VI.	34

Marijan Derenčin: Ladanjska opozicija

PRIZOR VII. _____	35
PRIZOR VIII. _____	35
PRIZOR IX. _____	36
PRIZOR X. _____	37
PRIZOR XI. _____	37
PRIZOR XII. _____	38
PRIZOR XIII. _____	38
ČIN TREĆI _____	40
PRIZOR I. _____	40
PRIZOR II. _____	41
PRIZOR III. _____	43
PRIZOR IV. _____	43
PRIZOR V. _____	45
PRIZOR VI. _____	46
PRIZOR VII. _____	48
RJEČNIK _____	51

Ridendo castigant mores¹

Ti si dobičina,
vode te za nos
laskavci i spletkari,
opajaju te govornici...

Aristofanes u komediji Vitezovi.

¹ **Ridendo castigant mores** (lat.) - Ismijavajući kažnjavaju (loše) običaje (zadatak komedije)

OSOBE:

Luković, načelnik, 30 godina
Dr. Gazdić, njegov prijatelj, 25 godina
Mazalo, ljekarnik, 55 godina
Pijevac, umirovljeni respicijent financijalne straže, 60 godina
Brus, brijač, 32 godine
Samojlo Hasenfuss, trgovac, 40 godina
Dr. Sedmak, vođa opozicije, 40 godina
Pek, novinar, 40 godina
Jakov, zagrebački služnik, 32 godine
Marko Lalić, seljak, 32 godine,
Herceg, bogat seljak, 55 godina
Luka, mesar, 40 godina
Crnivuk, vođa općinskih četnika, 62 godine
Eulalija Parapatović de Piškor i Kukac, 50 godina
Hanibal, njezin sin, 26 godina
Tereza, Mazalova supruga, 50 godina
Leonora, njihova kći, 18 godina
Jela, Hercegova supruga, 36 godina
Mara, Markova supruga, 25 godina
Draga, Lukina supruga, 30 godina
Sara, Hasenfussova supruga, 35 godina

Prvi

Drugi seljak od 30-40 godina

Treći

Četvrti

Prva

Druga seljakinja od 20-30 godina

Treća

Četvrta

Marijan Derenčin: Ladanjska opozicija

Sluga načelnikov

Općinski podvornik

Općinski stražar

Mali Moric Hasenfuss, 8 godina

Djeca Samojlova. Seljani. Seljanke. Djeca od 6 do 8 godina. Deset seljačkih momaka. Dva četnika.
Čin se zbiva u selu Pšeničari godine 1895.

ČIN PRVI

Trg u selu "Pšeničari". Desno: prizemna kuća gdje je brijačnica s natpisom: "Brijački i friserski salon". Lijevo: jednokatna kuća s balkonom, razizemlje: ljekarna s natpisom: "K zdravlju". Pred kućom granata lipa, oko nje sjedala. U sredini prizemna kuća s dućanom, na dućanu natpis: "Slavko Hasenfuss², trgovina mješovitom robom"

PRIZOR I.

PIJEVAC, BRUS i CRNIVUK

CRNIVUK (dolazi slijeva i predaje Pijevcu, koji sjedi pod lipom, novine i list): Evo novine i pi-smo.

PIJEVAC (prima novine i list): Stari vukonja, koji ti je bijes te gledaš kao da su ti sve lađe potonule...?

CRNIVUK: Man'te se, molim vas, mene i mojih lađa. Zašto da budem dobre volje? Lije-pu sam ti starost dočeka! I prezime kao da mi se ruga! Zovem se Crnivuk, a bijel sam kao bijeli mačak.

PIJEVAC: Promijeni prezime. To je danas u modi. Zovi se "Bjelivuk".

CRNIVUK: I za vas bilo bi vrijeme da mijenjate prezime. Zovete se Pijevac, a bilo bi doli-čnije da se zovete Kopun.

PIJEVAC: Ja se na svoje prezime ne tužim.

CRNIVUK: I svoje bi prezime nekako pregorio da nisam osuđen vršiti službu što vršim.

PIJEVAC: Ta vođa si općinskih četnika..., ravnatelj policije...

CRNIVUK: Krasne li službe! Ja, koji sam kao oružnik bio vičan općiti s odličnim zločin-cima, s razbojnicima, s ubojicama, sa ženama koje su trovale svoje supruge, s veleizdajni-cima, sa gospodom koja su smetala javni mir, bunila narod protiv visokoj vladi... ja sam danas sretan ako zatečem nekoga gdje krade jaja ili najviše gusku! Tako sam duboko pa-o! Da mi je prije smrti ogledati se sa čestitim zlotvorom! Uzalud ga tražim, uzalud za njim njušim..., kao da nema više posla za poštenu policiju!

PIJEVAC: Policiji je dužnost da zapriječi zločinstva.

² Hasenfuss (njem.) - "zečja noga", plašljivac, kukavica

CRNIVUK (srdito): Dakako, ona bi morala sa svijećom u ruci paziti da se ništa zla ne dogodi. Policija koja ne hvata zločine iza počinjenih nedjela, ne vrijedi ni lule duhana.

PIJEVAC: A kad ih nema!

CRNIVUK: To je ono što policiju boli...

BRUS: Pa zato često izmišlja zločine. Izmišljaj ih i ti, Crnivučo.

CRNIVUK: Ne mogu ni to jer je u našoj općini svijet takav da ne možeš učiniti prijave ni radi kako-tako razborite sumnje o velikom zločinu.

BRUS: Ti znaš da smo mi protivnici tvoga načelnika, denunciraj nas da smo ga grdili...

CRNIVUK: Mari načelnik za vaše pogrde! On vam se ruga i veli da samo čavrljate. Tko zbori, ne tvori. Gospodin načelnik kaže da ste od silnih govoranija već prilično promukli.

BRUS: Promukli! Mi promukli! Jerikove trublje prava su fućkala prema našem grlu! Neka se strpi tvoj načelnik dok mu zatrubimo tako da će ogluhnuti! Nisam ja badava brijao četiri godine u Zagrebu najpametnije ljude, same vođe, prvake... i učio od njih politiku.

CRNIVUK: Još bi vam najbolje pristajao gluh načelnik, bar ne bi slušao vaše čavrljanje.

PIJEVAC: Pusti ga, Bruse, neka ide hvatati zločince. Čuješ, vukonja, jučer ukradoše mi kokoš..., gledaj da dođeš u trag zlotvoru, ha, ha, ha...

CRNIVUK: A što će takav pijevac s kokošima! Prava je za njega sreća što mu je utekla. Sad sam vam rekao što vas ide - i sluga ponizan. (Odlazi desno.)

PRIZOR II.

PIJEVAC i BRUS

BRUS: To je malo previše.

PIJEVAC (otvorio je međutim novine, čitajući poluglasno): Pusti vukonju neka zanovijeta. (Stanka, za koje s vidljivom pomnjom čita) Bruse... Bruse... evo mojega dopisa (čita): "Pšeničari, dne 27, srpnja 1895. Nedjela načelnika". (Čita mrmljajući i pokazuje sve to veću radost) Bruse... Bruse... ni riječca nije ispuštena... ni riječca... doslovce kako sam ga napisao..., doslovce... doslovce...

BRUS: Zar zbilja!... Vi me varate...

PIJEVAC (čitajući, kao gore): I opet ti velim: doslovce. Čitaj sam... (Predaje mu novine.)

BRUS (čitajući poluglasno): Tako mi tamburice moje... jest... jest... doslovce.

PIJEVAC (ustajući, svečano): Ovaj je dopis načelnikov grob. Sada mora odstupiti.

BRUS: Čujte, gospodine Pijevče. Mi ga tjeramo već dvije godine, a on ni makac sa svojega tronuša, već sjedi tvrdo kao da su ga prikovali. Ako ga nisu srušili moji govori u općinskom vijeću, neće mu bogme naškoditi ni vaše piskaranje po novinama.

PIJEVAC: Gle ti njega! Što si ti govorio u općinskom vijeću, to je slušalo samo nekoliko ljudi, a moj dopis čita sav hrvatski svijet - i zgraža se nad opačinama toga nametnika, toga krvoloka...

BRUS (zamišljeno): Meni se čini da će načelnik i poslije vašega dopisa ostati načelnik. A znate zašto?

PIJEVAC: Da čujem, zašto?

BRUS: Jer vam nisu zaplijenili članka.

PIJEVAC (zbunjen): Kako to misliš?

BRUS: Kad bi gospoda u Zagrebu bila samo izdaleka posumnjala da će se načelnik zbog vašega članka tek poljuljati, vaš dopis bio bi zaplijenjen...

PIJEVAC (zamišljeno): I ja se doduše čudim što su ga propustili. Bit će da nisu opazili...

BRUS: Nisu opazili? Zar mislite da su državni odvjetnici u Zagrebu slijepe kokoši koje se samo slučajno namjere na zdravo zrno?

PIJEVAC: Čuješ ti, brico, ti si danas bezobrazan.

BRUS: Oprostite! Ne svađajmo se! Da nas tko čuje od načelnikove stranke, rekao bi da se opozicija cijepa, a mi treba da budemo složni, jedni proti tomu krvoloku. Ako sam rekao što glupo, ne zamjerite, ta znate da u meni sve gori... plamti... kipi... kuri... žeže... pali... bukti... puca... Ja se slažem s gospodinom Mazalom, s našim apotekarom: "Treba da se latimo akcije... akcije". Ta vidite da se već i Crnivuk ruga našim govorima: "Akcije treba... akcije..."

PIJEVAC: Blebetuša nijedna, reci što je akcija? Hoćeš li stupiti na polje revolucije?

BRUS: Revolucije? Od same riječi ježi mi se koža, krv mi u žilama stine! Ne, mi smo opozicija, a ne revolucija.

PIJEVAC: A što može opozicija raditi drugo negoli govoriti... i pisati... ako hoće da ne prekorači granice opozicije?

BRUS: Nu akcija... akcija...

PIJEVAC: Akcija, akcija...! Rec mi: što je to akcija?

BRUS: Akcija?... Akcija?... Akcija... to je kad se načelnik zbilja ruši, to je akcija.

PRIZOR III.

MAZALO i PRIJAŠNJI

MAZALO (dolazi iz apoteke, nemiran je, nervozan, govori brzo, ponavlja riječi, ispravlja ih): Tako je... tako je... akcija... a... a... akcija i još jedanput a... a... a... akcija. Treba da toga načelnika smrvimo, pretvorimo u praške, rastvorimo u miligrame... grame... grame, treba da ga stučemo u mužaru... žaru... žaru... poput korijenja, poput radix jalapae... rebarbare... barbare... jencijane... barbare, jest... rebarbare. Što sam ono htio kazati: Reb... jencijane? Ah da... da...! Pišu mi iz Zagreba da nisu odobrena nijedna pravila od tolikih društava, što kanimo ustrojiti u našem gradiću...

BRUS: Užasno! To je sve načelnikovo maslo.

PIJEVAC: Da koga drugoga?

BRUS: U meni sve gori... plamti... kuri... kipi... i tako dalje...

MAZALO: Jest... jest... taj mračnjak izvijestio je visokoj vladi da naše selo... naše selo... molim vas, naše selo, nije za onaka društva, i tako vlada nije potvrdila (broji na prste obih ruku) ni p... p... p... p... pravila za čitaonicu, ni p... p... p... pravila za pjevačko društvo "Orfeus"... "Orfeus", ni p... p... p... p... pravila za muško tamburaško društvo "Paris"... "Paris"... Pa... pa... ni p... p... p... pravila za žensko tamburaško društvo "Venus"... "Venus", ni p... p... p... pravila društva za p... p... p... poljepšanje našega grada, ni p... p... p... pravila društva za stavljanje na školjke ili entreprise de p... p... p... pompes funebres, ni p... p... p... pravila društva za nabavu tiskare, ni p... p... p... pravila društva biciglista... glista... glista ni p... p... p... pravila gombalačkom društvu "Sokol drugi"³, ni p... p... p... pravila društva za gradnju kazališta.

BRUS: A moje društvo za električnu rasvjetu grada?

MAZALO: I ono je pa... pa... palo u bu... bu... bunar. Načelnik veli da je za nas suviše svjetla i s p... p... p... petroleumom...

BRUS: Nisam li ti ja vazda rekao da je načelnik petroler⁴... (više) petroler... U meni sve plamti... kipi... pali... kuri... žeže... i tako dalje i tako dalje.

PIJEVAC: A moje društvo za zaštitu životinja?

MAZALO: Propalo! Načelnik veli da bi se seljaci bunili proti tomu društvu.

BRUS: Nečuveno! U meni sve kipi, plamti... kuri i tako dalje i tako dalje.

PIJEVAC: Ta neman hoće da iz srca našega iščupa svaki osjećaj čovječanstva...

MAZALO: Huma... huma... humani... humani...

BRUS: ... teta... teta... teta...

MAZALO: ... teta... teta... teta...

PIJEVAC: A što je od mojega predloga da se iz susjednoga Prnjavora premjesti amo kotarski sud i kotarska oblast?

MAZALO: Odbijen. Načelnik veli da je P... P... P... Prnjavor... Prnjavor... molim vas Pr... Pr... Prnjavor (sve to žešće) jedan Prnjavor... prikladnije mjesto za sjedište oblasti negoli su P... Pš... š... Pšeničari... Pšeničari...

PIJEVAC: Ah, tužna domovino...

MAZALO: ... vino... vino...

BRUS: U meni sve gori... kipi... plamti... kuri... i tako dalje. Prnjavor da je prikladnije mjesto... Prnjavor, gdje nema ni briača da brije gospodu činovnike. Gospodin kotarski predstojnik prisiljen je nositi bradu poput jarca... Zar se tako zaštićuje ugled oblasti?

MAZALO: Ni apoteke nemaju u P... P... Prnjavoru. Gospođa sudinja, koja ima svaki treći dan migrenu, šalje po antipirin pi... pi... pirin... pi... pi... pirin u moju apoteku...

BRUS: To je nečuveno! U meni sve kipi, kuri, plamti, bukti... puca...

PIJEVAC: Ne pucaj toliko. Kako sam uzrujan, zaboravio sam na pismo koje mi je uz novine stiglo iz Zagreba (otvori pismo). Od doktora Sedmaka.

MAZALO: Od onog p... p... pr... prvaka opozicije?

³ Sokol - nekada vrlo popularno gimnastičko društvo ("Sokol drugi" moglo bi značiti da je već postojalo jedno sokolsko društvo, a "opozicija" je htjela osnovati svoje, konkurentno)

⁴ petroler - jedan od pripadnika Pariške komune (1871) koji su petrolejem polijevali javne zgrade i palili ih

BRUS: Kakova posla imate vi s opozicijom u Zagrebu?... Mi smo pšeničarska opozicija... proti načelniku... To bi nam moglo još više škoditi...

PIJEVAC (koji je međutim pročitao pismo): Evo vam ploda mojega dopisa...

BRUS: Što piše taj prvak?

PIJEVAC (čita pismo): "Štovani gospodine! Opozicija prati budnim okom vaša patriotična nastojanja da Pšeničare uvedete u kolo naprednih gradova naše domovine, opozicija znade za tešku borbu koju bijete proti vašemu načelniku, znade za one požrtvovne muževe uz koje se borite. Imena Mazalo, Brus i vaše sjaju...

MAZALO (kao da ne vjeruje, zaviruje u pismo, pak zadovoljno): Mazalo, bogme Mazalo... sjaji.

BRUS (kao Mazalo): Brus... bogme... Brus... sjaji...

PIJEVAC (čita pismo): "Imena Mazalo, Brus i vaše sjaju na obzorju naših budućih gradova, kao zvijezde navjestilice velike naše budućnosti".

BRUS: ... Zvijezde navjestilice velike naše budućnosti! U meni sve kipi... žeže... i tako dalje.

MAZALO: Šuti!

PIJEVAC (čita): "Nu, štovani gospodine, da vam iskreno kažem kako vaše nastojanje neće imati uspjeha dok ne stupite pod neokaljanu zastavu opozicije uz koju prijanja sav narod. Vaša je općina birala došle u sabor kandidata vladine stranke, pa zar je vlada i jednu od opravdanih želja ispunila? Pridružite se opoziciji da srušimo ovu vladu, a kad opozicija dođe na kormilo, na što nećete dugo čekati, tada će se Pšeničari dočepati onoga mjesta u vijencu hrvatskih gradova koje ih ide i po krasnom položaju i po inteligenciji njihovih stanovnika i po zaslugama njihovih prvaka. Patriotični pozdrav vama, gospodinu Mazalu i Brusu. Dr. Sedmak". (Stanka, za koje se sva trojica duboko zamisle.)

BRUS: Meni se čini da pravo piše!

MAZALO: Po... po... posve pravo. Ja sam već davno mislio da nam treba tražiti pomoć u opozicije...

PIJEVAC: I ja sam u srcu za opoziciju, nu nadam se da će visoka vlada...

BRUS: Manite se s visokom vladom. Ona voli Prnjavor... To je jasno kao sunce. (Odvažno) Mi smo sada napolak opozicija... budimo opozicija od pete do glave.

MAZALO: Da... da... od pete do glave i glave do pete... pete... (Pijevcu) Pišite dru Sedmaku da su P... P... Pše... Pšeničari danas prešli u opoziciju, i da će se boriti pod ne... oka... oka... ka... kakaljanim njezinim barjakom... rakom... rakom... i birati u sabor kandidata kojega će im klub opozicije predložiti.

PIJEVAC (ozbiljno): Gospodo, ne prenaglino se...

MAZALO: Zar nismo dosta dugo čekali, zar da se damo za nos voditi od visoke vlade i njezine stranke? Spas Pšeničara jest u opo... opo... po... po... po... zi... ci... ciji...

BRUS (svečano): Molim za riječ. Kako rekoh, ja sam za to da prijedemo u opoziciju, nu pitam ja možemo li to mi zaključiti, a da ne čujemo što o tome misle naši pristaše?

MAZALO: Ti znaš da u našoj stranci ima svakojake čeljadi..., a na ko... ko... ko... koncu... konca mi reprezentiramo stranku... mi smo... p... p... pr... pr... prvaci...

PIJEVAC: To je doduše istina... nu...

MAZALO: Kad bude za to vrijeme, kazat ćemo ljudima koga da biraju - i to je za njih dosta, pak punktum... tum... tum... Sada ne bi razumjeli o čemu se radi, svijet bi se mijesao, po... po... po... pomiješao... k... k... ko... komešao.

BRUS: Pozovimo bar Židova da mu priopćimo naš zaključak. On nešto razumije, radi za nas.

MAZALO: Bravo! Samo jlo je naš dušom i tijelom, jer se boji tvoje jezičine i tvogega anti-semitizma...

BRUS: Eh, dobro je imati i jednoga Žida u opoziciji...

MAZALO: Pozovi dakle Hasenfussa.

BRUS (kreće prema dućanu Hasenfussa): Samo jlo... Samuel... Sami... Slavko.

PRIZOR IV.

SAMUEL i PRIJAŠNJI

SAMUEL (iz dućana): Schaffens...?⁵

BRUS: Hajd napolje...

SAMUEL (stupa na prag dućana): Zar mene zovete?

BRUS: Da, vas.

SAMUEL: Ako nije jako silni stvar, pustite me u miru jer imam puno posla...

BRUS: Silno je.

SAMUEL (stupivši među nje): Dajte... friško... jer imam puno posla...

MAZALO: Mi smo zaključili da odsele nećemo biti samo općinska... mala... već velika politička opo... opo... po... zi... ci... ja...! Razumijete li?

SAMUEL: Nisam tako bedast kak izgledem... Razumijem. Vi ćete napraviti veliko opozicija, i ja ću biti veliki opozicija.

BRUS: Pristajete li dakle?

SAMUEL: A zašto ne bi? Već smo dosta dugo vremena malo opozicija, zašto ne bi malko bili veliko opozicija, nu ja imam puno posla...

BRUS (svečano): Čekaj, Samo jlo!

SAMUEL: Pristajem, nu imam puno posla...

BRUS: Čekaj, Izraele!

SAMUEL: Kad imam puno posla...

BRUS: Samo jedan čas. (Svečano) Braćo... gospodo! U tom svečanom trenutku zakunimo se da ćemo neustrašivo braniti neokaljanu zastavu opozicije, da ćemo oponirati vladi u svem i svačem, da ćemo odbijati njezine pristaše i sve što dolazi od vlade i u ime vlade. Kunimo se, braćo, pod ovom lipom: Bog i Pšeničari!

⁵ **Schaffens** (njem, zapravo: **Schaffen Sie**) - Zapovijedate? Želite?

MAZALO, PIJEVAC i SAMUEL: Bog i Pšeničari!

SAMUEL: Sada je gotov. (Čuje se ženski glas iz dućana: "Sami... Sami") Sara me zove... imam puno posla... posla.

BRUS: Izraele, sjeti se zakletve!...

SAMUEL: Zakleo sam se na kršćanski... dakle možete vjerovati..., nu imam puno posla. (Glas kao gore: Sami... Sami...) Evo me, Sara! Bog i Pšeničari! (Ide u dućan.)

PRIZOR V.

BRUS, MAZALO i PIJEVAC

BRUS: U meni sve pali, žeže, kipi, kuri...

MAZALO (prekida ga): Ne kuri toliko. Umiri se, jer ćeš me brijati...

BRUS: Izvolite li odmah?

MAZALO: Da... da... ako ti ruka ne dršče...

BRUS: Ne bojte se, tako je sigurna da bih mogao rinuti britvu u grlo...

MAZALO: Molim... m... m... mo... molim...

BRUS: Načelniku.

MAZALO: Hajde dakle. Danas očekujem goste. Dolazi iz Zagreba gospoja Parapa... rapa... rapa... pa... pa... pa... rapa... tovička sa svojim sinom Hanibalom... ka... ka... Kanibalom, glasovitim književnikom... romanopi... pi... pi... piscem...

PIJEVAC: To je onaj bogati mladić koji snubi vašu Leonoru...?

MAZALO: Da... da... Vidit ćemo... vidit ćemo. Hajd, Bruse... (Pođe u brijlačnicu s Brusom.)

PRIZOR VI

LUKA i PRIJAŠNJI

LUKA (ide prema brijlačnici i sastane se s Brusom): Treba da mi krv pustite... glava mi je teška...⁶

BRUS: Strpite se dok obrijem gospodina apotekara.

LUKA: Da ne čekam dugo.

BRUS: Samo nekoliko časa. (Uniđe s Mazalom u brijlačnicu.)

⁶ Brijlač se nekoć bavio i liječenjem; puštanje krvi je zastarjela metoda liječenja.

PRIZOR VII.

PIJEVAC i LUKA

LUKA: Vi ste mi nešto snužden...

PIJEVAC: A kako da ne budem, kume Luka, naši poslovi idu da ne mogu gore...

LUKA: Kakovi poslovi?

PIJEVAC: Niste li vi član opozicije?

LUKA: Ah, vi mislite na naše poslove s načelnikom...

PIJEVAC: Da.

LUKA: Nećemo ga dakle srušiti. Meni bi bilo drago da ga vrag odnese radi silnih globa na koje me osuđuje jer da mi je mesnica nečista..., da ne činim prijave kad koljem...

PIJEVAC: Da... da, načelnik osvećuje se opoziciji.

LUKA: Vi ste pametan čovjek, pa kako da vam nije pošlo za rukom?...

PIJEVAC: Sad sam se domislio pravom putu. Pisat ću svaki dan u novine...

LUKA: Zar mislite da će to pomoći?... Svijet veli da se u novine ne smije ništa pametna pisati...

PRIZOR VIII.

BRUS, MAZALO i PRIJAŠNJI

BRUS (skoči iz brijačnice s britvom u ruci): Novine neće ništa pomoći, tu treba akcije... akcije...

MAZALO (koji je sa Brusom iz brijačnice naglo izišao s licem napola osapunjenim i pola obrijanim): Jest, a... a... a... akcija... akcija...

BRUS: Akcija... u meni sve kuri, plamti, kipi, pali, žeže... i tako dalje i tako dalje...

MAZALO (vuče Brusa za kaput): Molim te, Bartole, žuri se, da ne dočekam goste napola obrijan...

BRUS: Akcija... akcija... U meni sve plamti, kipi, pali, kuri i tako dalje. (Uniđe za Mazalom u brijačnicu.)

PRIZOR IX.

PIJEVAC i LUKA

LUKA: Čudni su to svati...

PIJEVAC: Suviše su žestoki...

LUKA: Zašto se svađaju?

PIJEVAC: Nije to svađa, već svaki od nas želi da se što prije oslobodimo načelnika, pa kako smo nestrpljivi, svaki smišlja drugi način da dođemo do uspjeha...

LUKA: A što je to za čim brijač vapije... kakova je to ak... ak... akcija...

PIJEVAC: To je nešto da budemo s načelnikom prije gotovi...

LUKA: Pa dajte onda te akcije ako je imate...

PIJEVAC: I do toga će doći...

LUKA: Ja se ne razumijem u te vaše akcije i želim jedino da sotona načelnika odnese.

PIJEVAC: Strpljen spašen...

LUKA: Vi nas predugo spasavate. Valjda je Brus gotov s apotekarom, pak ću ja doći na red. Da ste mi zdravi! (Ide u brijačnicu.)

PIJEVAC: A ja idem kući da napišem članak za novine proti načelniku. (Ode lijevo.)

PRIZOR X.

MAZALO, zatim HERCEG

MAZALO (izlazi iz brijačnice namah pošto je unišao Luka): Taj nesretni Brus brusio je i strugao danas kao bijesan... peče... pe... pe... pe... če... če...

HERCEG: Dobro jutro, gospodine Mazalo!

MAZALO: Dobro jutro, Hercegu! (Rukuju se.)

HERCEG: Jeste li živ?... Ništa nova?...

MAZALO: Ništa nova, ništa nova. Sve pri starom... pri... pri starom. Svijet govori da je kod vas nešto nova... Zar je istina da ste se već pred dva mjeseca po... po... po... ponanati... ti... tiho oženili?

HERCEG: Zašto ne bih? Deset godina bio sam udovac, nemam djece, nema tko da me njeguje u starosti koja dolazi sve to bliže. Odabrao sam si poštenu i pametnu ženu... dobru moju Jelu... nu to je moj posao... Razgovarajmo se radije o našim poslovima...

MAZALO: O načelniku?

HERCEG: Kad smo se zadnji put ono sastali, proricali ste da će načelnika za osam dana vrag odnijeti, a kad tamo, on nas još jače tlači. Jučer me kaznio globom jer da dražim puk proti novoj školi koju je otvorio u našem selu. Čemu nova škola, čemu taj novi trošak? A hoćete li veće sprdnje negoli je ova da u ovoj školi nema muškoga školnika već je učitelj neka frajlica s klobučićem i s rukavicama kakovih sam vidio u Zagrebu u Ilici. Čovjek bi iz kože skočio kad to gleda. Ja sam proti svakoj školi, a pogotovo proti školi bez školnika. Zar da naša muška djeca uče čarape plesti. Kakova je to škola! U školama se samo djeca kvare. U moje vrijeme nije bilo škole, pa su ljudi bili pametniji nego danas. Evo mene, ne znam ni čitati, ni pisati, pa sam, bogu hvala, najpametniji, najbogatiji i najpošteniji čovjek u mojem selu, a moj susjed Ivan školao je svojega sina za općinskoga pisara, i taj pisar sjedi sada u Lepoglavi...

MAZALO (za sebe): Prokleti lihvar! Da nije član naprednjačke opozicije... (glasno) Dragane moj... i škola... škola...

HERCEG: Neka voda nosi te vaše škole i koješta drugo na što općina troši...

MAZALO (za sebe): Da nije član naprednjačke opo... po... po... zicije, ja bih ga... (glasno) vidite, prijatelju...

HERCEG: Ja sam se s vama složio da srušimo načelnika i da izaberemo drugoga koji neće toliko trošiti na naš račun, nu meni se sve čini da vi s onim ludim bricom snujete koješta...

MAZALO (za sebe): Da nije član naprednjačke opo... po... po... zicije. (Glasno) Glavno je sada da budemo složna opo... po... po... opozicija.

HERCEG: Repozicija simo, repozicija tamo! Ta mi repozicija predugo traje. Vi nešto šarate! Ja hoću čiste račune. Dolje s načelnikom, nu dolje i sa školama, s tolikim činovnicima, s laternama po selu. Pšeničari neka budu Pšeničari kakovi su bili pred pedeset godina kad je općinski knez služio bez plaće i nije globio ako je tko pred kućom držao svoje đubre...

MAZALO: Da nije član naprednjačke opo... po... po... zicije. (Glasno) Dragi Hercegu, o tom... po... po... po tom. Sada treba da srušimo načelnika, pa onda... onda ćemo se lako pogoditi.

HERCEG: Čekat ću još neko vrijeme.

MAZALO: Strpljen... spašen... spašen.

PRIZOR XI.

BRUS, LUKA i PRIJAŠNJI

LUKA (s povezanom rukom): Sada mi je dobro...

BRUS: Zdravo Luka! (Ostane neko vrijeme na pragu brijačnice.)

HERCEG: Dognao sam vam vola, kume Luka... hajdmo da ga vidite i da se pogodimo.

LUKA: Baš sam hotio poslati do vas dečka da pita zašto niste već dognali...

HERCEG: Gospodine Mazalo, kako rekoh, čekat ću još neko vrijeme...

MAZALO: I opet velim: strpljen... spašen... spašen... (Herceg i Luka odlaze desno.)

PRIZOR XII.

MAZALO (sam): Da nije član naprednjačke opo... po... zicije, ja bih predložio da se taj seljački gavan, taj crni natražnjak isključi iz opozicije, nu nema nas mnogo... istina da smo ljudi, ljudi, ljudi, nu protivnika ima više... više... pa ne možemo birati. U svakoj pše... pše... pšenici ima ku... ko... ko... ku... kukolja, zašto da ne bude u opo... po... po...

ziciji. Mi imamo sve što trebamo da preuzmемо općinsku upravu... sve... sve... Jedno nam fali... većina... A da se nje dočepamo, primamo u naše kolo takove ljude koji se s nama u koječem ne slažu. Samo da dođemo do vlade, onda imamo namah većinu, jer svaka vlada ima većinu. (Gleda na uru) Moji bi gosti mogli prispjeti. Idem se preobući da ih pristojno dočekam. Žena i kćerka valjda su spremne... u pu... pu... pu... punoj toaleti. (Ide u apoteku.)

PRIZOR XIII.

JAKOV (dolazi zdesna od gledalaca u livreji gospodskoga slugе, nosi više škatulja): Ja sam dođuše glumio svakojakih parada u tom svijetu, nu današnja je najsmješnija. Bolje mi pristaje kostim pratioca sprovoda negoli ta prilično oglodana livreja. Ah, evo apoteke! Kako se ono zove apotekar?... Mazalo...

PRIZOR XIV.

JAKOV i MAZALO

JAKOV: Imam čast klanjati se gospodinu Mazalu?

MAZALO: Imate!

JAKOV: Ja sam sluga gospođe Eulalije Parapatovičke de Piškor i Kukac. Gospođa dolazi pješke sa svojim sinom Hanibalom de Piškor i Kukac, jer cesta koja vodi u selo nije za ekvipaže, (za sebe) ni za zagrebačke fijakere.

MAZALO: Tomu je kriv naš načelnik...

JAKOV: Ah, ti načelnici svuda su svemu krivi. Dolje s načelnicima...

MAZALO: Dakle vi spadate k opoziciji?

JAKOV: Zar da u ovom kostimu budem član stranke koja gospoduje?

MAZALO (za sebe): Socijalista... anarkista... lista... kista! Daleko mu kuća! (Glasno) Dakle su došli...

JAKOV: Kako vam imam čast javiti, dolaze pješke.

MAZALO: Terezo... Leonora... dolje... dolaze... dolaze.

PRIZOR XV.

TEREZA, LEONORA i PRIJAŠNJI

TEREZA: Evo nas, Lovro, evo...

LEONORA: Evo nas, tatek.

MAZALO: Dolaze pješke, jer naš načelnik ne popravlja ceste. Hajdmo im u susret.

JAKOV: Čast mi je javiti da su moji heršafti došli. Evo ih.

PRIZOR XVI.

PARAPATOVIĆKA, HANIBAL i PRIJAŠNJI

MAZALO: Dobro nam došli. Oprostite što niste mogli ekvipažom do naše kuće, nu naš načelnik... (Gosti se rukuju s Mazalom, s njegovom suprugom i kćerkom.)

PARAPATOVIĆKA: Da vam istinu rekнем, od silne vrućine jedva sam se jedvice dovikla amo...

TEREZA: Odmorite se kratak čas u sjeni naše lipe.

PARAPATOVIĆKA: Hvala. (Sjedne pod lipom s ostalima tako da Parapatovička dolazi u sredinu između Tereze i Mazala, a nešto bliže kuće Leonora uz Hanibala koji tiho razgovaraju. Jakovu Žan, izvrši sve kako sam ti zapovjedila.)

JAKOV: Na službu, plemenita gospođo! (Ode desno od gledalaca.)

TEREZA: Ah, da znate, gospođo, kako nam je milo što ste se napokon odlučili da kod nas sprovedete nekoliko dana...

MAZALO: Što veliš, ženke, "milo", nije nam samo milo... mi... mi... milo... mi... mi... milo..., već smo sretni, blaženi. Ne znam da li će se mladome gospodinu svidjeti u našem čednom mjestancu, njemu koji je vičan živjeti u velikom gradu... u ko... ko... kolu književnika... gospode...

HANIBAL: Mogu kazati da ću vrlo rado sprovedi nekoliko dana daleko od gradske halabuke. Trebam mira da svršim svoj veliki roman.

LEONORA: Kako mu je ono naslov?

HANIBAL: "Mrtva duša - živo srce".

MAZALO: Već je naslov ženijalan. Život i smrt! Kakovih će to biti dramatskih suko... ko... ko... ba. Život, smrt... smrt.... život. To su vražje opreke, to su nape... pete... nape... tepe... pete situacije.

PARAPATOVIĆKA: Ne bih doduše smjela hvaliti mojega Hanibala, nu među prijateljima mogu reći da će taj najnoviji Hanibalov roman pobuditi senzaciju...

MAZALO: Molim vas, kako ne bi: smrt... život... život smrt... to su pete... napete tepe... situacije.

LEONORA: Ah, kako bih rado slušala da mi čitate neke odlomke...

HANIBAL: Drage volje. Pripovijedat ću vam prije toga ukratko sujet...

TEREZA (Parapatovički): Sada kada ste se malo odmorili, mogli bismo u stan.

PARAPATOVIĆKA: Da, da, treba da popravim svoju toaletu...

MAZALO: Izvolite samo... izvolite. Sve je spremno!

(Odlaze u kuću kroz apoteku: Parapatovička i Tereza, Leonora i Hanibal pod rukom. I Mazalo hoće da za njima uniđe, nu ostane na pozornici kada ga Pijevac pozove.)

PRIZOR XVII.

MAZALO, PIJEVAC, zatim BRUS

PIJEVAC: Mazalo... Mazalo...

MAZALO: Što je?

PIJEVAC: Naš pouzdanik u općinskom uredu javlja mi da je načelnik dobio pismo od kotarskoga predstojnika kojim mu priopćuje (tajinstveno) da će danas doći u Pšeničare...

MAZALO: Tko?

PIJEVAC: Protomedikuš!!

MAZALO (neugodno zatečen): Protomedikuš... medikus... proto...??

PIJEVAC: Da... (šapće u uho Mazalu) I vizitirat će apoteku...

MAZALO: Apo... po... po... po... teku.

PIJEVAC: Kako smo postali politička opozicija, i pošto smo se zavjerali da ćemo oponirati svemu što dolazi od vlade... to mislim...

MAZALO: Što mislite? Ja mislim da bi protomedikuša trebalo pristojno dočekati...

PIJEVAC (prema brijačnici): Bruse, hajd amo, važna vijest.

BRUS: Važna vijest?

PIJEVAC: Danas dolazi amo protomedikuš... i gospodin Mazalo misli da bi ga trebalo pristojno dočekati?

BRUS: Da ga dočekamo... protomedikuša? U meni sve kipi, pali, kuha... i tako dalje. Mi da priredimo doček članu vlade, mi... mi... opozicija?

MAZALO: Pa... pa... pa... pazimo da se ne p... pre... prenaglamo...

BRUS: Zar ste poludili? Zar ste zaboravili na zakletvu kojom smo se zavjerali da...

MAZALO: I opet velim, ne p... p... p... prenaglamo se... Gospodin proto... proto... dolazi doduše u ime vlade, nu on se ne miješa u po... po... po... po... poli... politiku ku... ku... ku... ku, on je stru... stru... ko... ko... kovni organ.

BRUS: On je činovnik vlade - basta.

MAZALO: Mo... mo... molim - mo... mo... molim... molim.

PIJEVAC: Biva često da se pod nepolitičkim plaštem krije politika.

BRUS: Tako je... tako je...

MAZALO: Treba razlikovati zdravstvenu upravu od po... po... po...

BRUS: Sve što dolazi od vlade to je politika... punktum.

PIJEVAC (zlobno Mazalu): Čudim se što ste vi kao čovjek koji vazda zagovara akciju, postali iznenada tako oprezan... Istina je doduše da će protomedikuš vizitirati vašu apoteku...

BRUS: Razumijem! Nu pravi opozicionalac treba da javnom dobru žrtvuje vlastitu korist. Recimo da će vam protomedikuš zatvoriti apoteku, ništa bolje, vaša će slava biti veća. Mučenik svoga osvjestočenja, to vrijedi više nego tri apoteke. Zar biste za kukavnu apoteku prodali domovinu?

MAZALO: Ne bojim se za sebe već za vas... za vas...

PIJEVAC: Za mene?

BRUS: Za mene koji tjeram najneovisniji obrt na svijetu?

MAZALO (Pijevcu): Vi ste umirovljen činovnik...

PIJEVAC: Pa što zato? Mene ide penzija po zakonu...

MAZALO: "Est denique modus in rebus"⁷, veli se dijački. I umirovljeni činovnik treba da...

PIJEVAC: Neka vas ne boli za mene glava. Ta bilo je u Zagrebu vrijeme kad se opozicija sastojala od samih penzioniraca... kojima se za to nije ništa zla dogodilo. Štoviše - nedavno je vlada nekoga umirovila samo da joj može udobnije oponirati.

BRUS: A kakovo će zlo mene zadesiti?

MAZALO: Što se tebe tiče...

BRUS: Da čujemo.

MAZALO: Što se tebe ti... ti... ti... će... će...

BRUS: Moje britve nisu novine koje bi mogli konfiscirati...

MAZALO: Ti ne briješ samo već i krv puštaš bez liječnikove dozvole, štoviše glasoviti si nadriliječnik, a to je zabranjeno pod prijetnjom globe ili zatvora... Imamo dosta p... p... p... protivnika koji će denuncirati...

BRUS (zabrinut): Kad čovjek mirno sve promisli, bojazni gosp. Mazala nisu bez razloga. I opozicionalac ne smije da se zbog trica i kučina upropašćuje. Treba da se čuvamo za veće događaje... Opoziciji ne stoji do osoba već do svetih načela... ovako uči naš vođa dr. Sedmak. Pa što je protomedikuš, pitam ja?

PIJEVAC: Vladin činovnik, odgovaram ja.

BRUS: Jest, nu činovnik koji ne služi vladi već zdravlju cijele Hrvatske, zdravlju svih Hrvata, spadali oni u vladinu stranku ili u opoziciju. I opozicija treba zdravlja, i treba ga više nego vladina stranka, jer trpi i gladuje, dok... to je jasno, pa ako ga treba, zašto da se ne poklonimo onomu koji se za njezino zdravlje stara. Mi ćemo slaviti protomedikuša kao čuvara zdravlja opozicije, a ne kao činovnika vlade. Ja sam za to da ga dočekamo što sjajnije, da iluminiramo Pšeničare, da izvjesimo naše zastave. Živio protomedikuš!

MAZALO: Bravo... bravissimo...

PIJEVAC: Vi ste većina... ja se pokoravam.

⁷ Est denique modus in rebus (lat.) - Sve ima konačno svoju mjeru (Horacije)

BRUS: Zastave van...! (Skoči u brijačnicu, izađe sa zastavom koju izvjesi nad vratima.)

MAZALO: Ja ću izvjesiti dvije zastave. (I on hiti kući, te ga je za čas vidjeti na balkonu gdje pričvršćuje zastave.)

PIJEVAC: Opozicija treba da bude složna, idem i ja da izvjesim zastavu. (Ode lijevo.)

BRUS: I Žid neka izvjesi zastavu.

MAZALO: Bravo... i Žid!

BRUS: Samojto, Samuel, Sami... Slavoljub (Glas Samuelov iz dućana: Schaffens, imam posla), hajd napolje.

PRIZOR XVIII.

SAMUEL, MAZALO, BRUS, prema koncu CRNIVUK

SAMUEL (na pragu dućana): Što je opet nova?...

BRUS: Važna novost!

SAMUEL: Ako nije jako veliki novost... ja imam posla...

MAZALO: Velika no... no... novost. Dolazi protomedikuš, doktor svih zemaljskih doktora...

SAMUEL: To veliki novost? Ja ne trebam doktora, ja sam zdrav, i Sara je zdrava i Moric i sva su djeca zdrava...

BRUS: To nije prost doktor već najveći doktor u Hrvatskoj. Treba izvjesiti zastavu...

SAMUEL: Ako ne treba drugo, kazat ću Sari neka izvjesi zastava, zar veliki ili mali?

BRUS: Veliku.

SAMUEL: Za velikoga doktora. Ja mene preporučam jer imam posla. Sara... Sara... van veliki hrvatski zastava... jer dolazi veliki doktor i jer smo postali veliki opozicija. (Ide... domala vidi se kako izvješuje zastavu.)

BRUS: Sada je sve u redu. I taj protomedikuš mogao je ostati kod kuće!

CRNIVUK: Čemu te zastave?

MAZALO (na balkonu): Dolazi protomedikus. (Uniđe).

BRUS (na pragu brijačnice): Živio protomedikus! (Uniđe.)

CRNIVUK: Ta gospoda neće nikada postati politički zločinci, i ja ću neslavno svršiti svoju karijeru. (Ide malo na stranu tako da ga ne vide Leonora i Hanibal koji dolaze iz apoteke.)

PRIZOR XIX.

CRNIVUK, LEONORA i HANIBAL
(izlaze iz ljekarne)

HANIBAL: Dakle nije vam pravo što sam odlučio otrovati Aureliju?

CRNIVUK (za sebe): Otrovati Aureliju... otrovati! (Prisluškuje.)

LEONORA: Žalosna sudbina nesretne i čestite one djevojke tako me je dirnula da vas ja molim za njezin život.

CRNIVUK (za sebe): Vrijedna djevojka...

HANIBAL: Meni je žao, nu viši me psihološki razlozi sile da vam ne učinim po volji. Moram je otrovati...

CRNIVUK (za sebe): Gle ti lupeža...

LEONORA: Pustite neka pobjegne.

CRNIVUK (za sebe): Dobra duša...

HANIBAL: Nipošto, to bi bilo smiješno... oprostite... ona mora umrijeti...

CRNIVUK (za sebe): To je hladan krvolok...

LEONORA: Vama je do toga da Aurelija iščezne, zar ne?

HANIBAL: Svakako.

LEONORA: Tražimo drugi način...

HANIBAL: Ne - ne, ona mora umrijeti...

CRNIVUK (za sebe): Obješjenjak...

LEONORA: Neka ide u samostan...

CRNIVUK (za sebe): Što će na to taj lupež?

HANIBAL: Nipošto, to je preobična doskočica!

CRNIVUK (za sebe): Okrutni stvore... krvopijo!

LEONORA: Znete što? Nesretna Aurelija ionako je bolešljiva, na njoj se pokazuju svi znaci sušice...

CRNIVUK (za sebe): Sirotica, pa je onaj obješjenjak hoće da truje.

LEONORA: Neka Aurelija umre naravnom smrću.

HANIBAL: To bi mi predugo trajalo...

CRNIVUK (za sebe): Strahota! Taj je čovjek prava neman...

LEONORA: Dakle hoćete da je otrujete?

HANIBAL: Drugačije ne može biti.

CRNIVUK (za sebe): Sada mi je toga dosta! (Stupi pred Hanibala) U ime zakona, vi ste aretirani.

HANIBAL: Ja?

CRNIVUK: Da, vi.

HANIBAL: A zašto?

CRNIVUK: Zar još pitaš, ti krvoločo, ti trovalac...

HANIBAL: Nu to je roman...

CRNIVUK: Zar je roman trovati žene? Ruke amo da te okujem.

LEONORA (videći kako Crnivuk okiva Hanibala): U pomoć... u pomoć... ljudi božji...

PRIZOR XX.

PARAPATOVIĆKA, TEREZA, MAZALO, BRUS, PIJEVAC dolaze jedan za drugim, SAMUEL i SARA pokazuju se kasnije na pragu dućana

PARAPATOVIĆKA: Mili bože..., moj Hanibal u okovima!

TEREZA: U pomoć... u pomoć...

MAZALO: Zašto ste oko... va... va... vali gospodina?

CRNIVUK: Pitajte vašu kćerku.

LEONORA (uplašena, plačuci): Gospodin Hanibal pripovijedao mi je o svom romanu, i ja sam ga savjetovala neka Aureliju ne otruje, dok je gospodin Hanibal odlučio da ju svakako ubije... onda... onda je nasrnuo na njega Crnivuk, joj meni... joj meni...

CRNIVUK: Nu, jeste li čuli? Valjda ćete vjerovati čestitoj, nedužnoj djevojci, vašoj kćerci, koja se je dosta mučila da toga obješenjaka... (Hanibalu) Stupaj... u rešt, a prijava radi pokušanova umorstva trovanjem podnijet će se slavnom državnom odvjetništvu. Napokon jedan pravi zločinac! (Odlazi sa Hanibalom.)

PARAPATOVIĆKA: Ne dopustite da ga vodi u zatvor.

HANIBAL (odlazeći): Majko... moja... što će od mene biti...

TEREZA i LEONORA: Ne dopustite... (Crnivuk odvede Hanibala uz plač i jauk gospođa.)

SARA: Sami... hajd nutra da ne budemo morali svjedočiti pred sudom...

SAMUEL: Pravo imaš, ja imam drugoga posla. (Uniđe u dućan za Sarom.)

BRUS: Umirite se, gospođe! Pustite neka se stvari razvijaju svojim tokom. U Crnoga vuka ne smijemo dirati, jer je glava četnika, službena osoba. Međutim (svečanim, gromkim glasom) ovo najnovije nedjelo načelnika - jer je to njegovo maslo - ovo najnovije nedjelo načelnika, velim, dolazi u prilog opoziciji, moglo bi ga srušiti. Zato je potrebno da gosp. Hanibal ostane što dulje u zatvoru.

PARAPATOVIĆKA: Molim lijepo...

BRUS: Umirite se! Moja je politička glava hladna kao ledenica. Mi ćemo pisati svim novinama u Zagrebu da je načelnik bacio u vlažne, tamne... podzemne... užasne (gospođe jadikuju) uze općinskoga ureda gosp. Hanibala Parapatovića, i to u očitoj nakani da naškodi hrvatskoj literaturi, da Parapatović u onoj okuženoj atmosferi veliku svoju dušu ispusti, da umre u tamnici tamnoj. (Gospođe glasno plaču) To vrijedi više za slavu vašega Hanibala nego tucet njegovih romana, a našoj opoziciji - ide u prilog, jer javno mnijenje cjelokupne domovine neće trpjeti da ovaka neman bude načelnik. Pustite, gospođo, neka gosp. Hanibal sprovede neko vrijeme u tamnici.

PARAPATOVIĆKA: Zašto ne idete radije vi u tamnicu?

BRUS: Ja u tamnicu? Gospođo, ja bih se za hrvatsku literaturu i za domovinu dao u ko-made cijepati, ja bih se dao osuditi na doživotnu tamnicu, na vješala, nu tko bi onda bdio nad opačinama načelnika? Neka gosp. Hanibal ostane u tamnici, moje je mjesto ovdje, da slobodan mogu raditi za domovinu i Pšeničare i raskrinkati njihove dušmane...

PARAPATOVIĆKA: Gospodo, taj vaš brico prava je luda...

BRUS: Sretna majko sina mučenika, ja vam čestitam...

MAZALO: Umirite se, gospođo, mi ćemo vam pribaviti zadovoljštinu, mi ćemo namah Hanibala osloboditi.

BRUS: Ne mi, već narod će ga osloboditi. (Pijevcu) Treba pisati u novine da je narod ogorčen, da se sprema juriš na općinski ured...

PIJEVAC: Napisat ću prekrasan članak!

MAZALO: Telegrafiraj radije članak!...

PARAPATOVIĆKA: A moj Hanibal?

MAZALO: Strpite se neko vrijeme...

PRIZOR XXI.

OPĆINSKI STRAŽAR koji žurno prolazi pozornicom, kasnije SARA i SAMUEL sa šestero djece na pragu dućana

BRUS: Kuda tako naglo? Hoćeš da nas pogaziš?

OPĆ. STRAŽAR: Sada dolazi velemožni gospodin protomedikuš...

MAZALO (koji je tješio Parapatovićku, ostavi je naglo): Protomedikuš... živio... p... p...! Hajdmo ga dočekati...

BRUS: Živio protomedikuš... Živio...! Živio...! (Prema dućanu Samuelovu) Sami, Slavoljub... dolazi protomedikus, neka djeca viču živio!... Živio protomedikus!

PARAPATOVIĆKA, TEREZA i LEONORA: A Hanibal?

MAZALO: Živio protomedikuš...! (Odlazi naglo.)

PARAPATOVIĆKA, LEONORA i TEREZA: Bar vi, gosp. Pijevac...

PIJEVAC: Opozicija mora biti složna - živio protomedikus! (Naglo odlazi.)

SARA, SAMUEL i ŠESTERO DJECE (na pragu dućana viču): Živio veliki doktor Hrvatske!

PARAPATOVIĆKA (pada u naručaj Terezi).

(Zastor pada.)

KONAC PRVOGA ČINA

ČIN DRUGI

Soba u načelnika Lukovića. Ulazi se sredinom. Vrata desno i lijevo. Stol sa priborom za pisanje

PRIZOR I.

LUKOVIĆ i GAZDIĆ

GAZDIĆ (ulazi u sobu s malom putnom torbom i plaidom u ruci): Brate Pavle!...

LUKOVIĆ: Janko! (Zagrle se) Upravo sam se spremao da ti pođem u susret...

GAZDIĆ: Poslao si mjesto sebe deputaciju...

LUKOVIĆ: Deputaciju?

GAZDIĆ: Koja me pozdravila kao protomedikuša...

LUKOVIĆ: Protomedikuša?

GAZDIĆ: Ja sam doduše pred nekoliko dana postao doktorom universae medicine, nu do vrhovnog liječnika nisam još dotjerao. Pomislio sam da se netko sa mnom našalio i ne odzdraviv ni riječcom utekao sam onoj gospodi koja su se na sva usta derala: "Živio protomedikuš"!

LUKOVIĆ: Ja te uvjeravam da o svemu tomu ništa ne znam.

GAZDIĆ: Bila su trojica. Dva starija gospodina i jedan mladi, koji je živo gestikulirao i najužasnije se derao...

LUKOVIĆ: Ja bih se okladio da je to trijumvirat moje opozicije.

GAZDIĆ: Imaš i opoziciju? Čestitam. Nu tko ih je nasamario da sam protomedikuš?

LUKOVIĆ: Nečija dosjetka. Možda moj pisar koji je već više puta vođe moje opozicije naveo na tanak led.

GAZDIĆ: Bilo kako god, dočekan sam kao protomedikuš i vrlo mi je milo što sam svoju liječničku karijeru toli sjajno započeo.

LUKOVIĆ: Valjda se ne ljutiš?

GAZDIĆ: Zašto da se ljutim. Prijatelj sam šali, kako znadeš.

LUKOVIĆ: Dakle sve ispite učinio...

GAZDIĆ: Sve, i ovjenčao svoju glavu lovorikom doktora...

LUKOVIĆ: Čestitam, čestitam. Sada ćeš se nekoliko dana odmarati od teškoga truda...

GAZDIĆ: Dakako, nu imam i političku misiju da izvršim. Prijatelji u Zagrebu hoće svom silom da kandidiraš u sabor...

LUKOVIĆ: U ovom izbornom kotaru?

GAZDIĆ: Da.

LUKOVIĆ: I u ime vladine stranke?

GAZDIĆ: Da.

LUKOVIĆ: Od tog brašna neće biti hljeba. Bez glasova ove općine ne može u ovom kotaru prodrijeti kandidat vladine stranke, a moji općinari ne bi za mene glasovali...

GAZDIĆ: Ta bio si popularan, svijet te je volio, i imao je razloga da te voli, jer si pravi dobrotvor ovoga naroda.

LUKOVIĆ: Bilo pa prošlo. Kad sam postao načelnikom, uspjelo je trijumviratu o kojem sam ti govorio da me učini najomraženijom ličnošću u općini. U općinskom zastupstvu imam doduše većinu, nu da se sutra raspišu novi izbori, ne bih došao ni u općinsko zastupstvo...

GAZDIĆ: Zar je tako moćna ta tvoja opozicija?

LUKOVIĆ: Trijumviri koji joj stoje na čelu komični su smušenjaci koji među sobom snivaju o veličini Pšeničara, o razvoju toga sela do kulturnoga grada, a javno podupiru otpor seljački proti najnužnijim reformama, te mu obećavaju da će se pod njihovom upravom povratiti ona stara vremena kad nije bilo ni poreza, ni općinskoga nameta, ni škole...

GAZDIĆ: A kakovi su ljudi ti trijumviri?

LUKOVIĆ: Ljekarnik Mazalo, umirovljeni respicijent financijalne straže Pijevac i brijač Brus. Njima se pridružio ovdašnji Žid, trgovac, jer mu se Brus zaprijetio da će započeti antisemitsku agitaciju.

GAZDIĆ: Znaš li da me ta tvoja opozicija počimlje zanimati?

LUKOVIĆ: Da si na mojem mjestu, ne bi joj se radovao.

GAZDIĆ: Tebi nije do načelništva...

LUKOVIĆ: Primio sam ga iz ljubavi prema općini u kojoj sam najveći posjednik. Služim bez plaće. Nadao sam se da će mi poći za rukom učiniti što dobra, nu bijesna protivština tih luđaka ozlovoljila me je taku da jedva čekam da mine period mojega načelnikovanja.

PRIZOR II.

SLUGA i PRIJAŠNJI

SLUGA (tiho i lukavo Lukoviću): Apotekar, Pijevac, Brus i Žid hoće svom silom da ih prijavim gosp. protomedikušu kojemu se žele pokloniti. Svi su odjeveni u velikoj paradi.

LUKOVIĆ: Zar zbilja?

SLUGA (kao gore): Čekaju u predsoblju.

GAZDIĆ (opaziv da se Luković smije): Što je...?

LUKOVIĆ: Trijumvirat sa Židovom najavio se kao deputacija velemožnom gospodinu protomedikušu... Čeka u predsoblju... Otpraviti ću te luđake...

GAZDIĆ: Nipošto...

LUKOVIĆ: Nećeš valjda...

GAZDIĆ: Zar da odbijam poklonstvo toli odlične deputacije... (Slugi) Recite gospodi da će ih protomedikuš odmah primiti. (Sluga ode.) A ti, prijane, ostavi me nasamu s njima... Ne bi dolikovalo da ti kao načelnik sudjeluješ kod te šale, nu ja ne obnašam nikakove službe i hoću da se malko pozabavim.

LUKOVIĆ (smijući se): Zar zbilja?

GAZDIĆ: Jest, hoću da odglumim protomedikuša kako treba. Bog zna neću li jednom postati vrhovnim liječnikom, pa je dobro da se zarana vježbam. Ta znaš da u Hrvatskoj viši činovnici imaju najviše posla s primanjem deputacija.

LUKOVIĆ: Ti si vazda onaj stari šaljivdžija.

GAZDIĆ: Eh, moj dragoviću, dobra, spretna, zgodna šala vrijedi više negoli najozbiljnija riječ... Nu uz šalu što me zabavlja, imam još drugu ideju, hoću da ti utirem put u sabor...

LUKOVIĆ: Kako to?

GAZDIĆ: Pođi, molim te, u drugu sobu da deputacija ne čeka dugo. Protomedikuši treba da budu točni poput kraljeva.

LUKOVIĆ: Neću da ti kvarim veselja. Idem. (Odlazi desno.)

GAZDIĆ: Do viđenja! (Zvoni.)

SLUGA: Je li gospodin zvonio?

GAZDIĆ: Jest. Deputacija neka unide.

PRIZOR III.

GAZDIĆ, MAZALO, PIJEVAC, BRUS, SAMUEL i SLUGA koji uvodi deputaciju i namah se udalji. (Ulaze ovim redom: Mazalo, Pijevac, Brus i Samuel. Mazalo i Pijevac u crnom fraku s bijelim rukavicama. Brus u odijelu živih boja, crvena kravata. Samuel u starom modrom fraku sa zlatnim pučetima, stari cilindar. Unilaze svečano, duboko se klanjaju. Mazalo drži u ruci arak papira na kojem je napisao govor koji će govoriti.)

GAZDIĆ: Izvolite... gospodo... izvolite...

MAZALO: Velemožni... Velemožni... možni... možni... gospodine protomedikuše... kuše... kuše! Ja Lovro Mazalo... apo... po... po... po... po... tekar, Ivo Pijevac umirovljeni resp... pi... pi... pi... cijent financijalne straže, Bartol Brus... brijač, Slavko Hasen... Hasen... fuss... fuss... trgovac. (Kako ih redom predstavlja, dotičnici se duboko naklone i namjeste se tako da okružuju govornika) Velemožni, možni gospodine (svaki čas zaviruje u papir), što danas stupamo čili i zdravi pred vaše velemožje, možje... možje, to imamo da vama zahvalimo, jer se velemožje... možje stara za zdravlje svih Hrvata bez razlike spola, zanimanja, vjere i po... po... po... političkih načela... U to ime, u ime zdravlja, koje vašom zaslugom uživa-

ju svi Hrvati, mi vam se klanjamo do crne zemlje i složnim grlom kličemo trokratni... kratni... kratni: Živio naš p. p. p. pro... tomedikuš...

PIJEVAC, BRUS i SAMUEL: Živio! Živio! Živio! (Samo tri poklika, za svakim kratka stanka.)

GAZDIĆ (elegantno, ne karikirati, nu mora se opaziti da govornik teško obuzdava smijeh i da traži shodne riječi): Gospodo! Ja sam duboko ganut... radi priznanja kojim me obradovaste. Vrlo mi je milo što vam služi zdravlje, i ja ću nastojati da... da... da ne obolite ni vi, ni ostali Hrvati. Nu moje nastojanje neće biti okrunjeno uspjehom ako pučanstvo ne bude podupiralo provođenje sanitarnih mjera što određuje visoka vlada u interesu sveopćega zdravlja. Molim i vas, gospodo, da mi ne uskratite svoju potporu u mojem nastojanju oko toga da Hrvatsku pretvorimo u sanatorijum koji će biti utočište svih bolesnih naroda... Hvala vam!

MAZALO, PIJEVAC, BRUS i SAMUEL (kao gore): Živio! Živio! Živio! (Neka se stvori kolo oko Gazdića tako da on uzmogne nagovarati svakoga pojedinca.)

BRUS: U svemu što se tiče zdravlja, zdravlja - rekoh, visoka vlada može računati na našu potporu.

GAZDIĆ: Gospodine Mazalo, vaša je ljekarna na glasu u ovom predjelu... kako doznajem posao dobro ide...

MAZALO: Mogu uvjeriti vaše velemožje... možje... da po... po... posao ne ide... jer je svijet... žalibože... zdrav...

BRUS (vuče Mazala za frak, tiho): Zar ste poludili! (Glasno) Jest, zdravi smo, jer gosp. protomedikuš ne treba medicine da nam čuva zdravlje...

MAZALO: Htjedoh reći da žalibože svijet misli da čovjek koji je zdrav ne treba apo... po... po... teke za ko... ko... konzerviranje zdravlja koje mu visoka vlada pribavlja...

GAZDIĆ: Dobro ste rekli. Apoteke nisu samo za bolesne već i za zdrave ljude. To je sanitarni aksiom koji je znanost štono riječ - posvetila. A vi, gosp. Pijevče, vi, mjesto da uživajte zasluženi mir, posvećujete svu svoju brigu - napretku ove općine. To je lijepo... to je hvalevrijedno.

PIJEVAC: Kad sam po vašoj zasluži, velemožni gospodine, zdrav, radim za opće dobro... što mi zdravlje dopušta.

GAZDIĆ: A gospodina Brusa ni ne pitam kako ide njegov posao...

BRUS: Bogu i vašemu velemožju budi hvala, i ja sam zdrav, nu posao ne ide najbolje... Svijet je već tako obrijan i ošišan da ne ima više posla za brijače...

GAZDIĆ: Bit će još neobrijanih i neošišanih glava...

BRUS: Vjerujte mi, gospodine, da je... naša žetva vrlo slaba... jer i drugi brijači pokosili su sve, tako... da...

PIJEVAC (vuče za kaput Brusa i tiho): Ne pravi sada opoziciju...

GAZDIĆ: Gospodin Hasen...

SAMOJLO: ... fuss.

GAZDIĆ: Dakle Hasenfuss.

SAMOJLO: Na službu. I ja sam zdrav...

GAZDIĆ: Vrlo mi je drago, a obitelj?

SAMOJLO: I Sara je zdrava i Moric i svi djeca, svi zdravi.

GAZDIĆ: Imate djece?

SAMOJLO: Šest komada, sedmi na putu.

GAZDIĆ: Božji blagoslov.

SAMOJLO: Kad smo zdravi.

GAZDIĆ (ponudi im da sjednu): Izvolite... gospodo... (Posjedaju tako, da Gazdić sjedi na sredini, desno Mazalo i Pijevac, lijevo Brus i Hasenfuss. Pošto su sjeli, Gazdić im nuđa redomice cigarete koje primaju i pale na žigici koju im nuđa.)

MAZALO (za sebe): U svom vijeku nisam pušio, nu sada ću dimiti kao lokomotiva... ti-va...

SAMUEL (za sebe): Da me sada vidi Sara. Taj čast pušiti cigaretu s velikim doktorom.

BRUS: Izvršna cigareta... to nije pouzdano mađarska roba.

MAZALO (maše rukom, neka šuti).

BRUS: Zašto gestikulirate...?

MAZALO: Kako možete misliti da visoka vlada... da gosp. protomedikuš pu... pu... puši kriomčarene cigarete...

BRUS: Zar se specijaliteti kriomčare...? Gosp. protomedikuš ne puši valjda proste... mađarske cigarete...

MAZALO (maše rukom neka šuti. Za sebe): Taj brico sve će pokvariti.

BRUS: Što vi opet gestikulirate?...

MAZALO: Zar se pred visokom vladom pristoji kazati da su mađarske cigarete proste.

BRUS: Ja nisam rekao da ne ima i finih mađarskih cigareta..., nego hotio sam kazati da sam priviknuo prostim mađarskim cigaretama.

GAZDIĆ: Molim, gospodo, nije vrijedno da tumačite što tumača ne treba. Ove cigarete nisu uistinu mađarske već bosanske.

BRUS: Živila Bosna!

MAZALO (maše rukama).

BRUS: I opet gestikulira...! Zar ne mogu kazati "Živila Bosna!". Ta vlada voli ovo ime, tako... da...

MAZALO: Pustimo Bosnu u miru gdje je...

BRUS: Da je pustimo...? Zar nećemo...? Što i opet gestikulirate? U meni sve kuri... žeže...

MAZALO: Nismo došli amo da politi... ti... titi... ziram...

GAZDIĆ (prekidajući): Vaše mi se mjestance vrlo sviđa. Pšeničari imadu sve uslove da se razviju do krasnoga gradića, nu meni se sve čini da vaša općinska uprava nije nadahnuta onim stvarajućim duhom...

BRUS: Velemožni gospodine, vi nam iz srca govorite.

PIJEVAC: Da, općinska je uprava kriva što Pšeničari ne napreduju kako bi mogli napredovati.

MAZALO: Tako je... tako je... tako je...

SAMUEL (koji je zadrijemao, Brus ga gurne - prene se): Živio veliki doktor... protomedikuš!

BRUS (tiho): Ne drijemaj, Izraele! (Glasno) Oprostite, naš Slavko Hasenfuss jest najžešći protivnik općinske uprave, pak su ga riječi vaše velemožnosti ushitile tako da je zavapio. (Za sebe) Prokleti Žid, on nas kompromitira.

GAZDIĆ: Dakle gosp. Hasenfuss je najžešći opozicionalac među vama...

BRUS: Pardon, mi smo svi opozicija.

MAZALO: To jest opo... po... po... zicija koja se u pogledu općinske uprave slaže s vašim velemožjem...

BRUS: Opozicija koja hoće napredak Pšeničara, koja oponira onomu koji je pravi krivac...

GAZDIĆ: A tko je taj krivac?

MAZALO, PIJEVAC i BRUS (u neprilici): Velemožni...

GAZDIĆ: Zašto nećete da ga imenujete?

MAZALO: Jer... je... jer...

PIJEVAC: U toj kući ne možemo...

BRUS: Velemožni, mogli biste sami pogoditi...

GAZDIĆ (ogledav se prije naokolo): Na... na... (svi primaknu stolce i glave do Gazdića) na... na... na... na...

MAZALO, PIJEVAC, BRUS i SAMUEL (šapćući): ... če... če... če... če...

GAZDIĆ (kao gore): čel... čel...

MAZALO, PIJEVAC, BRUS i SAMUEL (kao gore): nik... nik...

GAZDIĆ: Dakle načelnik!

SAMUEL (za se): To je fini glava, kako je namah pogodio!

GAZDIĆ (kao gore): Načelnik je doduše moj prijatelj, nu da budem iskren, i ja mislim da nije rođen za načelnika u Pšeničarima...

MAZALO (kao gore): On nam kvari po... po... po... posao...

PIJEVAC (kao gore): Osujećuje naše osnove...

BRUS (kao gore): On je nesreća Pšeničara...! A znate li kako se brani...

GAZDIĆ (kao gore): Molim vas, kako...?

BRUS (kao gore): Veli da on radi što je moguće... Ta za to ne trebamo načelnika... Što je... moguće, to umije svatko...

GAZDIĆ (kao gore): Zar ga ne možete srušiti...

BRUS (kao gore): Ne možemo, jer...

GAZDIĆ (kao gore): Jer?...

BRUS, MAZALO i PIJEVAC (kao gore): Jer... jer...

BRUS (kao gore): Jer ga... vlada drži. Puklo kud puklo, što rekoh, rekoh...

GAZDIĆ (kao gore): Vi se, gospodo, varate. Visoka vlada želi da Pšeničare podigne. Vlada želi da Pšeničari... Ne smijem još objelodaniti osnove vlade... to je za sada uredovna tajna... Bit će dovoljno ako rekнем da me vlada izaslala da sa zdravstvenoga gledišta proučim neka pitanja prije negoli... Za sada ne mogu kazati više... Uredovna tajna... Razumijete, gospodo... uredovna tajna...

MAZALO, PIJEVAC, BRUS i SAMUEL (gledaju jedan drugoga, zapanjeni od čuda. Kao gore): Razumijemo... razumijemo...

GAZDIĆ (kao gore): Kada razumijete, tada ćete shvatiti i to da vlada treba ovdje takovih općinskih organa koji će podupirati njezine... skupocjene osnove oko preporodaja Pšeničara... Razumijete li?

MAZALO, BRUS, PIJEVAC i SAMUEL (kao gore): Razumijemo, razumijemo...

GAZDIĆ (kao gore): I pošto vidim da moj prijatelj ne bi bio prikladan organ za provođenje vladinih osnova, to ću ga skloniti da dade ostavku... i... i...

MAZALO, BRUS, PIJEVAC i SAMUEL (kao gore): I... i... i... i...

GAZDIĆ (kao gore): I nastojati da pšeničarska općinska opozicija, koja je upozorila vladu na Pšeničare, preuzme sama upravu općine... nu... to sve jedino pod uvjetom da... da...

MAZALO, BRUS, PIJEVAC i SAMUEL (kao gore): Da... da... da...

GAZDIĆ: Da Pšeničari kod saborskih izbora, što će se doskora raspisati, biraju kandidata vladine stranke.

MAZALO, PIJEVAC i BRUS (kao okamenjeni): Vladine stranke.

SAMUEL: Živila visoki vlada!

BRUS: Šuti, Izraele...

GAZDIĆ: Meni se čini da vlada, koja hoće da Pšeničarima osigura sjajnu budućnost, ima pravo očekivati da Pšeničari... Vi me razumijete?...

MAZALO, PIJEVAC i BRUS (kao gore): Razumijemo... razumijemo...

GAZDIĆ: Kao da vas je to iznenadilo...

MAZALO: Ne... ni... ni... nipošto... nu... nu...

PIJEVAC: To jest... mi... mi...

BRUS: Mi smo... mi...

GAZDIĆ: I kandidat povoljan vladi, dapače kandidat kojeg vlada želi... jest... vaš načelnik koji će odstupiti...

MAZALO, PIJEVAC i BRUS (blaženi): Načelnik!

SAMUEL: Živio načelnik?

BRUS: Šuti, Izraele...

GAZDIĆ: Vlada želi imati u svom kolu valjana gospodara kakav je vaš sadanji načelnik...

MAZALO, BRUS i PIJEVAC: Ali...

GAZDIĆ: Ja vas, gospodo, ne silim. Držim da imam posla s poštenjacima, da nitko od vas neće tvrditi da je vlada vršila neki pritisak na pšeničarski izbor. Vlada hoće posve slobodne izbore. Ona vam na moja usta javlja jedino skromnu svoju želju, a do vas stoji da je prihvatite ili odbijete... Ne pišite u opozicione novine da vas vlada korumpira.

PIJEVAC: Mi ne pišemo ni u kakve novine... još bi nam to trebalo...

GAZDIĆ: Promislite sve temeljito... vijećajte... zaključite... Možete slobodno vijećati ovdje. Ja ne želim uplivati na vaše vijećanje, i zato ću vas ostaviti same... Vijećajte, imajte pred očima vaš program o kojem bih mogao kazati da je program vlade. Složite se u kandidate za budućega načelnika... bilježnika... i tako dalje... Čekat ću u ovoj sobi da mi priopćite svoj zaključak. Vijećajte... u vašim je rukama sudbina Pšeničara... vi ste mudri, obzirni... vijećajte... do viđenja! (Ode lijevo.)

PRIZOR IV.

MAZALO, BRUS, PIJEVAC i SAMUEL

(Stanka, za koje svi osim Samuela žurno hodaju pozornicom, susretaju se, stanu, jedan drugoga nijemo gleda. Samuel sjedi.)

MAZALO: To je užasna si... si... si... tuacija!

PIJEVAC: Evo posljedice naglosti kojom smo se pridružili opoziciji...

BRUS: U meni sve plamti, gori, puca, kuri... bukti.

PIJEVAC: To je tvoja akcija, Bruse.

BRUS: Treba da se riješimo...

PIJEVAC: Kakovim ćemo licem otkazati glavnom klubu opozicije u Zagrebu.

MAZALO: Užasna situ... tu... tu... tuacija.

PIJEVAC: Da glasujemo za načelnika kojega smo proglasili izdajicom!!

BRUS: Vi ste, gospodo, politička djeca. Ja ne vidim da je situacija tako užasna. Mi ćemo učiniti ono što čine sve političke stranke u tom svijetu - promijenit ćemo program! To je sve. Promijenile su se prilike - i mi se mijenjamo. Bili smo već u okviru, izašli smo iz okvira, povratimo se u okvir. Ne gubimo vremena. Prihvatimo uvjete vlade. U meni sve kipi... plamti... i tako dalje.

SAMUEL: Dakle nismo više veliki opozicija... mi smo opet mali opozicija...

BRUS: Nismo više ni mali opozicija...

SAMUEL: Kako to? Ni mali, ni veliki opozicija? Što smo mi za jedna pozicija...?

BRUS: Ovaj Žid ne razumije ništa. (Samuelu) Ja ću vam već sve rastumačiti...

SAMUEL: Ne treba... ja sam oni opozicija kako vi hoćete.

PIJEVAC: Glavno je da se složimo u kandidiranju načelnika i bilježnika.

BRUS: To će teško ići.

MAZALO: Zašto teško?

PIJEVAC (Brusu): Zar ti misliš da može tko drugi biti načelnikom osim mene?

MAZALO: Vi? Vi? A ja... ja?

BRUS: Pardon! U meni sve plamti, gori, žeže, kuha... A što sam ja?

SAMUEL: Ja ne reflektiram...

BRUS: Još bi i to trebalo...

SAMUEL: Ta rekao sam da ne reflektiram.

PIJEVAC: Ja imam birokratsku praksu...

MAZALO: A ja imam diplomu ljekarnika... i učio sam ma... ma... malu gimnaziju...

BRUS: A ja sam tri godine brijao u Zagrebu same prvake političkih stranaka, a hvala bogu, u nas ih ima dosta. Jedanput obrio sam bana... brijao redom sve predstojnike vlade, i aktivne i penzionirane, i njih ima, ne budi bogu potuženo dosta; šišao zagrebačke načelnike jednoga za drugim, i načelnika sa suficitom i sa deficitom, i sve gradske senatore. U toj sam praksi naučio više negoli vi (Pijevcu) muštrajući financere, vi (Mazalu) prodavajući pijavice, (Samuelu) i vi...

SAMUEL: Molim, ja ne reflektiram...

PIJEVAC: Mir, prijatelji! Budimo složni danas, kako smo bili složni u opoziciji. Recimo da smo svi sposobni za načelnika...

SAMUEL: Ja ne mogu nikako reflektirati...

PIJEVAC: Nu jedna je jedina načelnička stolica!

BRUS: Kako bi bilo da stvorimo tri stolice: vrhovni načelnik, načelnik i podnačelnik, ta to je sada ušlo u modu. U Beču primjerice dva su podnačelnika s plaćom, štoviše, podnačelnik tamo zapovijeda više nego načelnik.

PIJEVAC: To bi bilo preskupo. Moramo štediti financijalnu snagu općine...

MAZALO: Imam p... p... p... prijedlog.

BRUS: Da čujemo.

MAZALO: Odlučimo ždrijebom tko da bude načelnikom, tko bi... bi... bi... bilježnikom...

BRUS: Kušajmo! (Sjedne za stol, napiše tri imena na tri cedulje) Evo cedulje s našim imenima. (Uvjere se da je tako) Samuelov cilindar bit će žara. (Baci cedulje u Samuelov cilindar) Jedan, dva, tri! A tko će vući?

PIJEVAC: Samuel, koji ne reflektira.

MAZALO: Miješajte dobro...

BRUS: Sada vucite načelnika.

SAMUEL (izvuče cedulju): Mazalo.

MAZALO: Neka se vrši volja božja. Sada vucite bi... bi... bilježnika. (Brus stavi izvučenu cedulju u šešir).

SAMUEL (pošto je miješao): Pijevac.

PIJEVAC: Primam. (Za sebe): Već ću apotekara istisnuti.

BRUS: A što ću ja postati? Zar nemam ja zasluga? To glasovanje ne vrijedi. (Baci cilindar u zrak.)

SAMUEL: Moj cilindar...

PIJEVAC: Umiri se, ustrojiti ćemo službu tržnoga nadzornika i zdravstvenoga povjerenika sa 300 for. godišnje plaće. Uz to možeš ostati brijač i nadriliječnik. Bit će ti bolje negoli nama dvojici. Primaš li?

BRUS: Neka bude! Sve žrtvujem slozi i dobrobiti Pšeničara.

SAMUEL: Molim, a za mene ništa? I ja imam zasluga. Ja ne reflektiram na službu, nu mislim da bih mogao postati zakupnik općinske potrošarine... nu bez licitacije... jer konkurencija, gospodo, konkurencija ubija... Ja sam proti svakoj konkurenciji...

BRUS: Izraele, ti si među nama najpametniji!

MAZALO: Nećete ni vi izaći praznih ru... ru... ruku.

PRIZOR V.

CRNIVUK (sa dva oružana četnika koji vode HANIBALA okovana i prijašnji)

CRNIVUK (korača prvi s puškom i s pisanom prijavom u ruci, došavši pred vrata na koja je unišao načelnik): Stani!

BRUS: Gle, zaboravismo na toga nesretnika!

CRNIVUK (četnicima): Pazite da vam taj zločinac ne uteče. Ja idem k načelniku da mu predam prijavu radi pokušanog umorstva trovanjem. (Odlazi u načelnikovu sobu.)

MAZALO: Gospodine Farapa... Parapa... patoviću... ja žalim, nu sve će se razjasniti... Mi ćemo intervenirati...

HANIBAL: Meni se čini da se niste baš žurili...

PIJEVAC: Važni poslovi...

BRUS: Vi nemate pojma što se iza brda valja... Usred događaja što se spremaju, vaša ne-zgoda je tako neznatna stvarca da...

MAZALO: Ne govori tako...! Oprostite, mi smo uistinu imali takova po... po... po... pos-la...

HANIBAL: Kako će dugo trajati to moje mučeništvo...

BRUS: A kako je dugo trajalo tek naše! Tim sjajniji bit će trijumf vaše nedužnosti...

MAZALO: Gospodine Ha... Ha... ka... ka... ak... ka... nibale, strpite se još nekoliko časa-ka...

HANIBAL: Nadam se da ćete mi pribaviti zadovoljštinu i tražiti da se kazni načelnik koji je počinio ovakovo nasilje...

BRUS: Načelnik da je počinio nasilje? Molim vas kakovo nasilje?... Ne vrijeđajte načel-nika...

HANIBAL: Ta upravo vi ste rekli da je načelnik svemu kriv!

BRUS: Ja da sam takova šta rekao, ja? Gospodine, slušajte što sam ja naučio u Zagrebu. Riječi čovjeka treba vazda prosuđivati prema situaciji, prema prilikama. Što je jučer svijet priznao kao neosporivu istinu, danas označuje kao smiješnu laž. Prilike se mijenjaju i mi se mijenjamo s njima. Kakove su danas prilike, gospodine, ja vas uvjeravam da je načel-nik čestit čovjek koji nije kadar...

PIJEVAC: Da... da, načelnik je odviše naobražen čovjek a da bi bio što takova odredio... Ludi onaj Crnivuk... sve će se razjasniti...

MAZALO: Načelnik dat će vam zadovoljštinu.

PRIZOR VI.

PARAPATOVIĆKA i PRIJAŠNJI

BRUS: Evo babe, neka nas čuvaju svi anđeli božji...

PARAPATOVIĆKA: Hanibale, Hanibale... moj sinko...

HANIBAL: Majčice moja...

PARAPATOVIĆKA (kao bijesna): Gdje je načelnik... načelnik... onaj zlotvor...

BRUS, MAZALO i PIJEVAC: Pst... pst... pst...

MAZALO: Ne tako že... že... žestoko!

BRUS: Načelnik nije ništa kriv...

PARAPATOVIĆKA: A što ste ono govorili prije dva sata?

BRUS: Situacija se promijenila...

PIJEVAC: Sve se je razbistrilo...

MAZALO: Načelnik je nedužan.

PIJEVAC: Ona luda... Crnivuk...

BRUS: Načelnik je nedužan kao novorođeno dijete...

PARAPATOVIĆKA: Ja vas ne razumijem.

BRUS: Jer se ne razumijete u politiku...

PARAPATOVIĆKA: Kakova vražja politika...

BRUS: Politika ima svuda svoju nosinu... Ah, evo načelnika...

PRIZOR VII.

LUKOVIĆ, CRNIVUK i PRIJAŠNJI

LUKOVIĆ: Skinite namah okove! (Četnici to učine) Vi ste, Crnivučo, otpušteni! (Hanibalu) Gospodine, ne mogu vam kazati kako žalim. Taj stari luđak.

PARAPATOVIĆKA: Ja sam mati ovoga mladoga čovjeka... čuvenoga romanopisca, koji je preko dva sata ni kriv ni dužan...

LUKOVIĆ: Oprostite, gospođo...

BRUS (Parapatovički): Što pretjeravate... neka vaš sin bogu hvali što je tako jeftino prošao. Koliko je nevinih ljudi palo na stratištu... Ako učeni i najviši suci pogriješe, zar da čestiti Crnivuk bude nepogrešiv? Sve treba shvaćati prema prilikama.

LUKOVIĆ: Vi ste slobodan.

PRIZOR VIII.

OPĆINSKI PODVORNIK i PRIJAŠNJI

OPĆINSKI PODVORNIK (predaje načelniku spis): Gospodin bilježnik primio je u taj par od zagrebačkog redarstva ovo pismo... i pošto je doznao da su gosti gosp. Mazala ov-

dje... moli vas da ga pročitate...

LUKOVIĆ (pročitav pismo, Hanibalu): Žalim što moram opozvati moju odredbu da se puštate na slobodu, jer zagrebačko redarstvo traži da vas i vašu majku pod sigurnom pratnjom otpratim u Zagreb gdje da ste počinili toliko... i takovih... prevara... da je državno odvjetništvo odredilo da se pritvorite...

PARAPATOVIĆKA (smučeno): To mora biti neko nesporazumljenje...

LUKOVIĆ: Vi ste gospođa Eulalija Parapatovička de Piškor i Kukac i ovo je vaš sin Hanibal koji se gradi književnikom... Ovako glasi rekvizicija.

BRUS: Nisam li ja imao pravo kad sam zahtijevao da - taj nitkov ostane u zatvoru!?

MAZALO: Idem kući da javim ženi što se dogodilo i da bacim napo... po... polje njihovu p... p... p... pr... prtljagu... Kad smo onomadne bili u Zagrebu, upoznali smo se... i rekli su nam... i mi smo dobri... lju... udi... ludi... vjerovali. (Ode naglo.)

BRUS (viče za njim): Lijepu ste partiju namijenili vašoj kćeri...

LUKOVIĆ (podvorniku kojemu vraća spis): Otpratite ih u zatvor i neka bilježnik učini što treba da budu otpravljeni u Zagreb. (Stražari i podvornici odlaze s Parapatovičkom i Hanibalom, odmah zatim vraća se i Luković u svoju sobu.)

PRIZOR IX.

BRUS, PIJEVAC, HASENFUSS, zatim GAZDIĆ

PIJEVAC: Čudne li zgode!

BRUS: Dragoviću moj, Zagreb je postao veliki grad, tamo se događa koješta... ima tamo svakojakih ljudi...

GAZDIĆ: Dakle, gospodo, jeste li zaključili?

PIJEVAC: Prihvaćamo sve vaše uvjete...

BRUS: Prihvaćamo.

GAZDIĆ: Molim za kratku pismenu obvezu da se mogu iskazati pred vladom...

PIJEVAC: Našemu drugu Mazalu dogodila se mala neprilika... Složit ćemo očitovanje kod njega, potpisati ga i donijeti amo...

GAZDIĆ: Ako me slučajno ne bi bilo kod kuće, izvolite predati očitovanje, dakako pod zapečaćenim omotom, slugi... Mi ćemo još razgovarati i sve поближе usmeno utanačiti... Međutim do viđenja!

BRUS: Žurimo se da složimo očitovanje...

SAMUEL: Meni je te politike već preko grla. (Pijevac, Brus i Samuel odlaze naglo na srednja vrata.)

PRIZOR X.

GAZDIĆ, LUKOVIĆ, zatim JAKOV

GAZDIĆ (dovikne u načelnikovu sobu): Pavle!...

LUKOVIĆ: Dragi prijatelju, kako će se svršiti tvoja komedija? Ja se bojim da će ti svijet zamjeriti, pa će se i meni koješta spočitnuti. Predaleko si pošao.

GAZDIĆ: I politika ima svoje šaljive epizode, svoje poklade, svoj karneval. Tko da mladu čovjeku zamjeri što je nasamario nekoliko luđaka koji su se upravo nuđali da budu karikirani. Nisam ništa zla učinio, štoviše, držim da je po javnu stvar dobro ako se svijet upozna s političkim komedijašima... A sada na šetnju! (Hoće da odlaze i sretnu se s Jakovom.)

JAKOV: Gospodine doktore... sluga pokoran...

GAZDIĆ: A što ti, Jakove, ovdje u ovom kostimu. (Lukoviću) To je moj zagrebački pouzdanik... moj tjelesni služnik... moj Jakov...

JAKOV: ... koji vas ponizno moli da mu pomognete u nevolji. Glumio sam ulogu sluge velike gospođe koju su uapsili. Ostavila me bez novčića. Ni ja, ni fijaker nemamo ni prebijene pare za putni trošak da se povratimo kući. Dočuo sam da ste ovdje, pa vas molim za predujam.

LUKOVIĆ: Vi ste došli s Parapatovićkom?

JAKOV: Žalibože...

GAZDIĆ: Zar je nisi poznavao?

JAKOV: Tko je u Zagrebu ne pozna. Uvjeravala me da ide u svatove, da se njezin Hanibal vjenča s kćerkom bogatog ljekarnika Mazala. Uniformirala me je, kako vidite... zavela... i fijakera... koji nas je vozio na vjeru...

GAZDIĆ: Evo ti nekoliko kruna na put...

JAKOV: Hvala!

GAZDIĆ: Drugi put budi oprezan... ne daj se u livreju...

PRIZOR XI.

BRUS i PRIJAŠNJI

BRUS (sa zapečaćenim pismom): Velemožni, evo naše očitovanje. Moji će drugovi namah doći. (Predaje pismo Gazdiću.)

GAZDIĆ: Hvala vam i izvinite što danas ne mogu više konferirati s vama. Hoću da se prošećem. Poručit ću vam sutra kad ćemo se opet sastati... Izvoli, prijatelju... (Odlazi s Lukovićem na srednja vrata.)

PRIZOR XII.

BRUS i JAKOV

BRUS: Ili moje oči varaju ili ste vi uistinu Jakov, najfiniji zagrebački služnik...

JAKOV: A vi ste Brus, onaj brijački kalfa koji je svakoga učio politiku. A kakova posla imate vi s mladim doktorom?

BRUS: Mladi doktor?... Zar ne znate da je on protomedikuš?...

JAKOV: Ha, ha... ha... ha... protomedikuš!

BRUS: Zar nije protomedikuš - - ?

JAKOV: Kakav protomedikuš. Pred nekoliko je dana postao doktorom. On je moja najbolja mušterija.

BRUS: Što veliš? U meni sve kuri, kuha, žeže, puca...

JAKOV: Tko te nasamario?

BRUS: I predao sam mu očitovanje...

JAKOV: Ha... ha... ha... mladi Gazdić protomedikuš. Ala su ljudi pametni u Pšeničarima! Servus Bruse! Ha, ha, ha, ha... (Odlazi.)

PRIZOR XIII.

BRUS, zatim PIJEVAC i MAZALO

BRUS: Bruse... Bruse... žalosna ti majka, kako si se dao nasamariti! Treba se izvući iz te neugodne afere na način koji će spasiti moju političku reputaciju pred klubom opozicije u Zagrebu... Ja ću... jest, osnova je tu (pokazuje na glavu). Moja slava neće potamnjeti već zasjati u još većem svjetlu. Ja ću avansirati u vojsci opozicije... neću biti prosti baka, već oficir, možda prvak... vođa Mazalo i Pijevac podijelili su među se najbolje službe, a meni... ha... ha... ha... Čekajte, vi sebičnjaci!...

MAZALO: Evo nas...

PIJEVAC: Jesi li javio velemožnomu da ćemo doći...

BRUS (ozbiljno): Jest, i predao mu već očitovanje. Primit će vas, velim - vas, a ne mene, sutra, jer je pošao na šetnju s načelnikom.

PIJEVAC: Primit će vas, a ne mene? Što ima to da znači?

BRUS: Izvolite uzeti do znanja da ja opozivljem svoju riječ, svoj potpis. Ne smatrajte me više članom vaše stranke, primite moju ostavku, namijenjenu mi službu tržnoga nadzornika i zdravstvenoga povjerenika sa 300 for. godišnje plaće. Ja ostajem opozicija!

PIJEVAC: A zašto ta nagla promjena?...

MAZALO: Zar si po... po... po... polu... ludio...

PIJEVAC: Molim za razlog!

BRUS: Jedini razlog stoji u tom što sam stvar zrelije promislio. U meni je općeniti patriotizam postao jači od posebnoga patriotizma. K tomu dolazi još i to da ja ne vjerujem u obećanje vlade...

MAZALO: Ja mislim da sam bolji općeniti pa... pa... pa... triot negoli ti... ako se brinem za našu općinu.

PIJEVAC: A što se tiče obećanja vlade, jedan protomedikuš neće valjda lagati...

BRUS: Čast i poštenje protomedikušu, nu ja ostajem opozicija - i držim da bi i vi pametno uradili kad biste slijedili moj primjer.

MAZALO: Nismo lu... lu... lu... lude! Mučili smo se da dostignemo cilj, sada kad ga rukom hvatamo, da ga napustimo...? Što velite Pi... Pi... Pi... Pi... Pijevče...

PIJEVAC: Ja velim da Brus nije zadovoljan što ga nismo kandidirali za načelnika... To je pravi razlog radi kojega hoće da nam okrene leđa...

BRUS: Recite radije da ste se vi iznevjerili svetoj stvari opozicije za kukavnu plaću načelnika ili bilježnika... Ja odbijam plaću... moje su ruke čiste... vaše su nečiste...

PIJEVAC: To je uvreda koju nećeš ponoviti ako ne želiš...

BRUS: Ponovit ću ju javno, pred svijetom. Ja se vas ne bojim...

MAZALO: Ku... ku... ku... kukavac nijedan, dakle ti hoćeš da se s nama bo... bo... boriš.

BRUS: Jest, borba na život i smrt...

PIJEVAC: A koga ćeš imati za sobom, ti brbljavče?...

BRUS (svečano): Hrvatski narod...

MAZALO: Na... na... na... narod je s nama!

PIJEVAC: S nama!

BRUS: Narod vojuje pod neokaljanom zastavom opozicije koju nosi dr. Sedmak, onaj veliki muž kojemu ste se vi svečano obvezali da...

PIJEVAC: Nisi li ti najviše tjerao da ostavimo opoziciju...

BRUS: To sam učinio da vas kušam, da se osvjedočim o vašem značaju. Opozicija treba samo snažne karaktere, a ne prevrtljive kao što ste vi...

PIJEVAC: Ti praviš razdor u našoj stranci...

BRUS: Bolji je razdor negoli sloga koja ubija domovinu...

MAZALO: Dakle rat...

PIJEVAC: Promisli dobro prije negoli započneš...

BRUS: Promislio sam. Rat! Rat na život i smrt! Jedan od nas mora pasti.

(Zastor pada.)

KONAC DRUGOGA ČINA

ČIN TREĆI

Dekoracija Prvoga čina

PRIZOR I.

MAZALO, PIJEVAC, BRUS i SAMUEL, kasnije SARA na pragu dućana. Prva dvojica pod lipom, druga dvojica pred brijačnicom sjede i tiho razgovaraju

PIJEVAC: Treba nam u četiri oka priznati da smo sa Židom puno izgubili... Ne mogu se dosta načuditi kako vam nije pošlo za rukom predobiti ga za nas...

MAZALO: Pretekao me je Brus koji je Žida prestrašio...

PIJEVAC: Poštarica koja drži s nama rekla mi je da je Brus u subotu otprovio u Zagreb list dru Sedmaku, a jučer da je dobio preporučeno pismo iz Zagreba.

MAZALO: Valjda odgovor dra Sedmaka kojemu nas je denuncirao...

PIJEVAC: Opozicija će na nas silno udariti...

MAZALO: To nam može samo ko... ko... ko... koristiti pred vladom...

PIJEVAC: Nu i odvratiti od nas mnoge dojučoršnje prijatelje...

MAZALO: Molim vas lijepo, gdje je vlada, tu je i većina.

PIJEVAC: Jučer me je protomedikuš vrlo uljudno primio... Priopćio sam mu da se je ljudi brico iznevjerio, na što se je od srca nasmijao i dodao da brico ne može škoditi našoj akciji ako je pametno udesimo...

MAZALO: Pohodio je i mene u ljekarni... Držao sam da će vizitirati, nu kao da na to ni ne misli...

BRUS: Kako tiho razgovaraju...

SAMUEL: Prave planove kako bi nas potukli...

BRUS: Ne znadu još da sam im oteo Hercega..... (Smije se.)

SAMUEL: A ja Luku... (Kao gore.)

BRUS: A da znadu da je dr. Sedmak već došao i da će danas razviti program opozicije... (Kao gore.)

PIJEVAC: Što sudite, hoće li mnogo svijeta doći na skupštinu koju smo za danas sazvali.

MAZALO: Blagdan je... Naši su ko... ko... ko... korteši radili...

BRUS: Samo da Herceg i Luka dovedu mnogo svijeta.

SAMUEL: Luka mi je rekao da su i žene za nas. Jedino da Hercegova žena nešto zanovijeta... i...

BRUS: Glavni naš protivnik i najopasniji jest njezin bratić Marko, jer je dosta pametan. On čita oporbene novine, pak im štošta prigovara, a nije prijatelj ni vladinoj stranci...

PIJEVAC: Jeste li sigurni za Hercega?

MAZALO: Kao za sebe. A Luka?

PIJEVAC: Luka je moj. Imam da vam još nešto kažem, nu bojim se da bi brico mogao čuti. Vidite kako napinje svoja magareća ušesa. Pođimo u apoteku. (Ide za Mazalom u apoteku.)

BRUS (gledajući za Mazalom i Pijevcem): Otišli su. Zar još spava dr. Sedmak?

SAMUEL: Naručio mi da ga probudim kad prijatelji budu na okupu.

BRUS: To vam je čovjek! Zar ne? Kako krasno govori! Svijet će ga proglasiti svecem... Jeste li priredili štogod da se okrijepi prije negoli bude govorio...

SAMUEL: Sara mu sprema "Gabelfruštuk".

BRUS: Bravo Samojlo! Vi ste otadžbenik kojemu treba tražiti para... Taj "Gabelfruštuk" i što ste u stan primili jednoga dra Sedmaka, nosit će vam visoke kamate. Tvrtka Hasenfuss postat će hrvatski Rothschild kad dr. Sedmak dođe na kormilo...

SAMUEL: Ja se bojim da će i onda biti velika konkurencija koja će kvariti posao...

BRUS: Evo gospodina Peka, tajnika gospodina dra Sedmaka, kojega je uzeo sa sobom da piše u novine kako će doktora dočekati, što će govoriti, kakovi su Pšeničari itd. Treba da ga predobijemo za našu stvar.

PRIZOR II.

PEK i PRIJAŠNJI

BRUS: Sluga ponizan, gospodine tajniče.

SAMUEL: Sluga, gospodin Pek.

PEK: Servus... servus... gospodo!

BRUS: Sviđaju li vam se naši Pšeničari?

PEK: Ništa osobita: obično selo, okolica pusta... selo je prilično nečisto, glupi seljaci, ružne seljakinje...

BRUS: Molim vas lijepo... pošto dolazite u društvu s doktorom Sedmakom i pošto ćete o Pšeničarima pisati u novine... mi smo se nadali... da...

PEK: Ne bojte se! Ja sam novinar po zanatu i zato imam o svakoj stvari više mnijenja, jedno za sebe, drugo za novine u koje pišem. Što sam malo prije rekao o Pšeničarima, to je moje subjektivno mnijenje, nu za novine dra Sedmaka imam posve protivno mnijenje. Za te novine pisat ću da su Pšeničari divni, čisti, da bi mogli zamijeniti Zagreb, da su seljaci mudri, naobraženi, seljakinje krasne, pravi anđeli...

BRUS: Hvala, hvala lijepa, gospodin! (Samuelu) Vidiš, to je pošten čovjek, neće da nam

škodi.

PEK: Nisam opazio nikakvih priprava za pozdrav dra Sedmaka... U mjestu sve je mrtvo.

BRUS: Nismo ga očekivali... Da je samo dva dana prije javio. Zar ne, Samojo?

SAMUEL: Bili bi ga dočekali kao velikoga doktora... Mi svakoga dočekamo... rado vičemo "živio" i imamo puno barjaka... Mi smo veliki opozicija.

BRUS (za sebe): Taj Žid je pravi glupan. U meni sve kipi...

PEK: Ne ženirajte se pred menom, gospodo. Slušajte što sam sve pisao o pripravama za doček dra Sedmaka u Pšeničarima (izvadi papir iz džepa i čita): "Pšeničari, dne 3. kolovoza 1895. Pšeničari prekrasno su mjesto s divnom okolicom. Okolica naše prijestolnice je jamučno krasna, nu Pšeničari imadu još krasniju okolicu. Pučanstvo je vrlo inteligentno, a žene od anđeoske ljepote. Sve je oduševljeno za dra Sedmaka. Ulice dražesnoga mjestanca vrve ljudima. Protivnici pokunjeni. Ljekarnik Mazalo i respicijent Pijevac pobjegli su od straha pred srdžbom naroda. Meni je dosadilo već slušati neprestano: "Živio dr. Sedmak!" Sve su kuće iskićene narodnim zastavama i zelenilom, veliki slavluk na granici općine dao je načelnik - srušiti".

BRUS: Gle ti lupeža...

PEK: Zar je zbilja bio slavluk?

BRUS: Dakako da je bio kad pišete da ga je načelnik dao srušiti.

PEK (nastavlja čitati): Dr. Sedmak došao je incognito, zato su ga dočekali samo trgovac Slavko Hasenfuss i općinski zastupnik Brus, dva najuglednija člana općine, koji uživaju sveopće povjerenje. Dr. Sedmak odsjeo je kod g. Hasenfussa koji je vlasnik prekrasne kuće...

SAMUEL: Molim, kuća je kaptolska... ja sam samo zakupnik...

PEK: To je svejedno. (Nastavlja čitati) "Osobito ženski je spol oduševljen za dra Sedmaka, akoprem ga još ne pozna. To je zasluga našega prijatelja Brusa koji uživa osobite simpatije lijepoga spola radi njegove rječitosti i krasne vanjštine, te ukusa njegovih toaleta".

BRUS: Hvala... hvala lijepa...

PEK (Brusu): Znete li tko je inspirirao odlomak dopisa koji se vas tiče.

BRUS: Tko, molim vas?

PEK: Prošao sam mimo skupa ženskinja ter slušao kako vas grde. Jedna je rekla da ste brbljavac... druga da ste odjeven kao majmun Talijana, treća da će vas pošteno izlupati... Slušajući sve ovo, napisao sam kako vas žene rado imadu...

BRUS: To je poštenjaković... Hvala... hvala...

SAMUEL: A molim vas, hoće li svijet vjerovati da je istina što pišete?...

PEK: Naši će prijatelji vjerovati ili hiniti da vjeruju... a za neprijatelje ne marimo. Oni će pisati da je dr. Sedmak u Pšeničarima propao, a naši neće biti tako ludi pa učiniti protivnicima radost da to vjeruju.

BRUS: To je politika...

PEK: Bar politika, koju tjera hrvatska opozicija...

PIJEVAC (koji izade s Mazalom iz apoteke): Tko je ovaj stranac s njima?

MAZALO: Ne znam...

PRIZOR III.

SARA i PRIJAŠNJI

SARA (na pragu dućana govori tako glasno da mogu čuti Pijevac i Mazalo): Sami... Doktor se je probudio i hoće da govori s gosp. Brusom, s tobom i s gospodinom Pekom.

BRUS: Hajdmo brže k njemu. (Odlazi sa Samuelom i sa Pekom kroz dućan.)

PIJEVAC: Doktor?... Tko je taj doktor?

MAZALO: Da nije do... do... do... do... ktor... Sedmak?

PIJEVAC: Pogodili ste. Pismo što mu je pisao Brus, odgovor što je jučer dobio iz Zagreba... tajinstveni njihov razgovor... jest, to je dr. Sedmak, vođa opozicije...

MAZALO: Če... če... čemu je došao...

PIJEVAC: Da agitira protiv nas. Treba to javiti protomedikušu...

MAZALO: I načelniku... koji neka dra Sedmaka daje odmah per šub... šub..... u Zagreb otputiti... Vlada mora nas po... po... podupi..... pi..... pirati...

PIJEVAC: Idem da javim protomedikušu. (Odlazi lijevo.)

MAZALO: I onoga stranca treba per šub otproviti. Ja se bo... bo... bo... bojim da će bo... bo... borba biti vrlo teška. (Ide zamišljeno u apoteku.)

PRIZOR IV.

HERCEG i JELKA

JELKA: Znaš li, Ivane, da mi je kadikad... mučno...

HERCEG: U ime boga, gledaj da ne bude nesreće... (Ljubazno je grli) Jelko moja, ti znaš što mi pod srcem nosiš... Jelko, Jelko, na svijetu nema sretnijega čovjeka negoli sam ja otkad me je dobri bog s tobom združio. Sada tek znam da živim. A kad mi kažeš da ćeš mi roditi sinčića kojemu ću namrijeti lijepu moju imovinu, tada mislim da u raj u nije ljepše negoli na ovom svijetu...

JELKA: Ipak mi često ne činiš po volji... već me ljutiš, a to bi mi u mojem stanju moglo n...

HERCEG: Ne govori ovako. Ja da te ljutim, ja da ti ne činim po volji?

JELKA: Jest, kad se družiš s ludim bricom radi politike.

HERCEG: To su drugi poslovi u koje se ti ne razumiješ...

JELKA: Razumijem bolje negoli tvoj nori brico koji te je do jučer vodio za nos zajedno s apotekarom i respicijentom, a danas te vodi za nos sa Židovom...

HERCEG: Mi smo svi zajedno bili protiv načelnika, jer smo htjeli da općinu uredimo onako kako je bilo za naših starih, a kad tamo, apotekar i Pijevac prevarili nas i obećali nekome doktoru kojega su velika gospoda poslala iz Zagreba da će oni čuvati općinu kakova je ako apotekar postane načelnikom a Pijevac bilježnikom, što im je doktor iz Za-

greba obećao. Nu to nije dosta, već za uzdarje obećali su da ćemo birati načelnika u sabor, da on tamo kaže kako nam je dobro, kako smo sretni i blaženi. Brico je sve otkrio, pozvao nekoga drugoga, pametnoga doktora iz Zagreba, koji će nam pomoći da rušimo i apotekara i respicijenta, i kojega ćemo poslati u sabor da gospodi kaže kako nam nije pravo što s općinom biva.

JELKA: Ja ne velim da su apotekar i respicijent poštteni i pametni ljudi, već mislim da je brico, ako nije varalica, veliki komedijaš, pa mi je žao da se ti s njime družiš... Do jučer bio je brico s apotekarom i sa respicijentom najbolji prijatelj, jedan je drugomu kadio, jedan je drugoga u zvijezde kovao, a danas jedan drugoga grdi i psuje. Kakovi su to ljudi!

HERCEG: Pravo govoriš, nu lupež umije da se od lupeža brani bolje nego poštteni ljudi... Brico će pomoći da srušimo...

JELKA: Koga? Brico neće ništa pomoći jer se samom riječi i larmom bez pametnoga djela nikomu ne pomaže... Pa što hoćeš da rušiš? Zar školu u selu?

HERCEG: Jelko... ti znaš da te rado imam...

JELKA: Zašto rušiš školu? (Ljubazno) Hoćeš da tvoga sinčića varaju zli ljudi kako su tebe varali apotekar i respicijent... kako te vara brico?...

HERCEG: Jelko... Jelko...

JELKA: Ne zamjeri, ti si pošten, dobar čovjek, nu da si za mlađih tvojih godina bio u školi, ne bi te danas brico držao za norca...

HERCEG: Mene nitko ne drži za norca... Čuješ li ti?

JELKA: Hoćeš li da mi se smučim...

HERCEG: U ime boga, ne... ne... ne...

JELKA: Već mi je bolje. Nije ti pravo što imamo krasnu mladu učiteljicu mjesto školnika, a vidiš, meni će biti puno milije bude li našega sinčića Ivicu u šestoj, sedmoj godini podučavala umjesto učitelja dobra, umiljata, mlada, pametna i srdačna djevojka, kao što je naša učiteljica vidit ćeš kako će Ivica biti dobar, ljubazan, kako će te milovati... kako će ti čitati krasnih priča... kazivati lijepih pjesama...

HERCEG: Ti... ti... vještice... ti...

JELKA: Načelnik nije zao čovjek, on je za općinu i dobrano uradio...

HERCEG: Nećeš mi valjda i njega braniti, neka te sotona...

JELKA: Joj meni, joj... ne viči tako, jer me tada bode pod srcem...

HERCEG: Za ljubav božju, umiri se, neću više vikati...

JELKA: Načelnik nije kriv što nam zakoni nisu dobri. Apotekar, respicijent i brico na njegovu mjestu bili bi puno gori...

HERCEG: Hoćeš li dakle da šaljemo načelnika u sabor da nam on kroji nove zakone?

JELKA: Ne, on je prislan prijatelj onima koji su te zakone stvorili; nu isto tako neću da u sabor šaljemo prijatelja ludoga brice, jer čovjek koji traži pomoći u takovih ljudi, ne može biti pametan... niti će nam pomoći...

HERCEG: Znaš što, Jelko, ja ću se posve kaniti tih posala...

JELKA: I to ne valja... jer su to poslovi koji se tiču i nas i naše djece...

HERCEG: Što mi je dakle raditi?!

JELKA: Slušati što pametni ljudi govore... Ne misliti da se u tom svijetu rodio čovjek koji će na jedan mah popraviti zla što nas taru. Ima li pak u općini pametna i poštena čovjeka koji se kao mi rodio u seljačkoj kolibi i u seljačkoj kući ostao, pošaljimo njega u sabor.

HERCEG: Ti misliš tvojega bratića... on je pametan doduše... nu... gospoda će ga smotati...

JELKA: Gospoda su smotala toliko doktora da je vrijedno kušati i sa nekim koji nije doktor.

HERCEG: To je istina, ti si pametna žena... još bi najbolje bilo da tebe pošalju u sabor...

JELKA: Ne, ne, moj dragi Ivane. A tko bi se onda brinuo za tvojega Ivicu?... Znaš li što? Danas ćeš slušati i tvoga glasovitoga doktora kojega je brico pozvao, i druge, pa sudi...

HERCEG: Ja sam ti, Jelko, među dvije vatre... napastuju me s jedne strane apotekar i Pijevac, a s druge Brus i Žid...

JELKA: Uklanjaj im se što više možeš, ne daj ni Luki da ga oni komedijaši zavađaju...

HERCEG: Neće mi biti moguće da im utečem...

JELKA: A ti onda ne reci ni crnu, ni bijelu...

HERCEG: Je li ti još mučno?

JELKA: Kad me slušaš, kad mi činiš po volji... onda nema pogibelji...

HERCEG: Ti, vještica, ti! Vidim čitavu vojsku žena... Mara, Markova žena, je s njima...

JELKA: Potraži tvoje znance i kaži im otprilike što sam ti ja kazala...

HERCEG: Eh, da bih znao onako pametno glagoljati kako ti glagoljaš...

JELKA: Kušaj.

HERCEG: Do viđenja! (Poljubi ju) Nije ti više mučno...

JELKA: Nimalo...

HERCEG: I bit će sinčić!...

JELKA: Jamačno.

HERCEG: Al će se derati...

JELKA: Ne - ne onako kao tvoj brico...

HERCEG: Do vidova! (Ode.)

PRIZOR V.

MARA i PETNAEST SELJAKINJA, sve mlade ženskinje, među njima četiri govore. JELKA

JELKA: Zar su vam muževi utekli?

PRVA SELJAKINJA: Odveo ih respicijent...

JELKA: A zašto ste dale...

DRUGA SELJAKINJA: Respicijent im je rekao da je kukavac muž kojemu žena zapovijeda...

TREĆA SELJAKINJA: I to ih pobunilo.

ČETVRTA SELJAKINJA: Samo Draga nije dala svojemu Luki...

JELKA: Što je Draga mogla da učini, mogle ste i vi da ste pametnije...

PRVA SELJAKINJA: Lako tebi, Jelko, koja si tek dva mjeseca udata... nu teže nama s kojima muževi živu već koju godinu.

DRUGA SELJAKINJA: Ja bih svojega čovjeka za prvoga mjeseca našega braka bila žedna preko vode izvela.

TREĆA SELJAKINJA: Moj Joža nije prvi mjesec bio nijedanput u krčmi.

ČETVRTA SELJAKINJA: A moj Jakov nije se prvoga mjeseca ni s kim potukao. (Žene se smiju.)

JELKA: Možda se varam, nu ja se nadam da će mi moj Ivan biti i za deset godina pokoran... A gdje je tvoj Marko?

MARA: Ostavila sam ga s nekim znancima iz sela Tugonjice... s kojima razgovara...

PRVA ŽENA: Samo da Marko dođe za vremena.

MARA: Ne bojte se, neće zakasniti.

JELKA: Dakle mi smo sve za Marka, a ne za doktora ludoga brice, i nećemo da bude načelnik apotekar, a bilježnik respicijent.

SELJAKINJE: Tako je.

JELKA: I za to moraju biti i naši muževi...

PRVA ŽENA: Da samo ne bude batina.

DRUGA ŽENA: Dođe li do toga, tada će dobiti muževi batina, jer na našoj strani ima nas više...

PRIZOR VI.

HERCEG, LUKA, DRAGA, MARKO sa petnaest seljaka, od kojih četiri govore, zatim SARA sa šestero djece od četiri do jedanaest godina, MAZALO, PIJEVAC, BRUS, SAMUEL i PEK. Prije potonjih dolazi malo-pomalo još nekoliko seljaka i seljakinja

TREĆA SELJAKINJA: Evo naših muževa...

ČETVRTA SELJAKINJA: Je li vas Pijevac prekrstio...?

PRVI SELJAK: Šutite, babe... Mi smo sve ugovorili s Hercegom...

PRVA SELJAKINJA: A je li Herceg s nama?

DRUGI SELJAK: Ako je njegova Jelka među nama, onda je s vama...

SELJACI i SELJAKINJE (smiju se).

HERCEG: A zašto se smijete?... Mene nije nimalo stid što slušam pametnu ženu. I vas bi slušali vaši muževi da ste pametne kano Jela...

DRUGA SELJAKINJA: Bile smo im i mi negda pametne, kao što je Jela danas za vas pametna...

SELJACI i SELJAKINJE (smiju se).

LUKA: Ni mene nije stid što slušam moju Dragu s kojom živim ne dva mjeseca kao Herceg sa svojom Jelkom, već evo četvrtu godinu...

DRUGI SELJAK: Dajte i meni da koju rekнем.

SELJACI i SELJAKINJE: Da čujemo Gavra...

DRUGI SELJAK: Dosele zapovijedali smo mi muške glave, pa recite iskreno jesmo li što pametna učinili? Pustimo neko vrijeme da žene zapovijedaju ne bi li što pametnijega uradile...

SELJACI i SELJAKINJE: Ha... ha... ha... Živio Gavro!...

PEK (namjesti se s notesom i olovkom u ruci tako da je uz sve komešanje na pozornici vazda na vidiku): Odavle ću sve vidjeti i vjerno izvijestiti.

BRUS (uz njega dva jaka seljačka momka koji ga neprestano slijede, i koji će ga kasnije dizati na ramena): Živili, živili!... vi ste svi naši.

MAZALO (uz njega dva jaka seljačka momka, kao gore): Živili, živili!... vi ste svi naš... na... na... ši...

SAMUEL (uz njega dva jaka seljačka momka kao gore. Mazalu): Zar vaši? Naši su!

PIJEVAC (Brusu. Uz njega kao gore): Zar vaši? Naši!...

BRUS: Vaši? Naši!

SELJACI i SELJAKINJE: Naši... vaši... naši... vaši... ha, ha, ha, ha. (Pjevaju.)

Nismo vaši,
Pa ni vaši,
Jer ste komedijaši...
Jer ste, jer ste...
Jer ste komedijaši.

PEK (bilježi): "Brus i Hasenfuss, pristaše dra Sedmaka, primljeni su oduševljeno. Klicanju nema ni kraja ni konca. Pjeva se pjesma posvećena dru Sedmaku. Protivnici pokunjeni. Mazalu i Pijevcu čita se nečistoća duše na namrštenu čelu."

BRUS: Tko je za nas, neka ide lijevo.

SARA: Hajd, Moric! (Ide lijevo sa svojom djecom, najmlađega vodi za ruku. Tako se namjeste da lijevo stoje: Brus, Samuel i šestero djece.)

PIJEVAC i MAZALO (smiju se).

PEK (bilježi): Na poziv Brusa velika većina sakupljenoga naroda uz živahne poklike prolazi nalijevo. Pšeničarska je omladina u većini obilno zastupana.

MAZALO: Tko je za nas, neka ide desno! (Nitko se ne makne.)

BRUS i SAMUEL (smiju se): Ha... ha... ha...

PEK (bilježi): Pozivu Mazala i Pijevca ne odazva se ni živa duša.

BRUS, PIJEVAC i MAZALO: Čiji ste dakle?

SELJACI i SELJAKINJE (pjevaju kao gore).

BRUS: Razumijem, vi čekate dra Sedmaka! Zar ne? Predlažem neka se izašalje deputacija koja će ga dovesti u našu sredinu! (Sve šuti.) Ako nemate ništa proti tomu, deputaciju

predvodit ću ja uz Samojlja, a deputaciji može se pridružiti tko hoće. (Nitko ne ide, sa Samuelom.)

SAMUEL (usput): Neka bar djeca idu s nama. (Samuelova djeca slijede Brusa i Samuela, koji na vrata dućana idu po dra Sedmaka.)

PEK (bilježi): "Mnogobrojna deputacija, u kojoj je zastupana osobito pšeničarska omladina, pošla je po dra Sedmaka."

PRIZOR VII.

DR SEDMAK, SAMUEL, BRUS, SAMUELOVA DJECA i PRIJAŠNJI

MAZALO: Propali su! - Dakle vi ste svi n... n... naši?

SELJACI i SELJAKINJE: Naši... vaši... ha... ha... ha...

BRUS (viče): Dr. Sedmak dolazi... Živio! (Kad se dr. Sedmak pokaže na pragu dućana, Samuelova djeca viču: živio!)

PEK (kao gore): Dr. Sedmak primljen je s neopisivim oduševljenjem, žene plaču (jedan mali Hasenfuss posklizne se i padne). Muškarci padaju pred njim na koljena.

DR. SEDMAK (Do njega se postave dva jaka momka, kao gore): Gospodo! Ja sam tim sjajnim dočekom duboko ganut. Hvala vam!

BRUS: Veleučeni gospodine doktore! U ime ovoga naroda koji vas je tako oduševljeno pozdravio, ja vam dajem poštenu riječ da su Pšeničari vaši dušom i tijelom, i da ovaj narod želi da mu progovorite. (Onoj dvojici seljaka što uz njega stoje) Sada dignite me na ramena i vičite: živio Brus! (Dignu ga na ramena i viču, noseći ga pozornicom: Živio Brus!) Živio!... (Samuelova djeca skaču i viču: živio! On se zahvaljuje mašuci klobukom) Hvala, hvala, narode...

MAZALO (onoj dvojici seljaka što su oko njega): Dignite me, nu op... p... pre... zno i vičite: živio Ma... Ma... Mazalo! (Dignu ga i nose po pozornici i viču: živio Mazalo!) Ovaj narod p... p... p... protestira, jer ima po... po... po... vjerenje, po... po... potpuno... p... povjerenje u p... p... p... prokušanu našu po... po... po... po...

PIJEVAC (onoj dvojici seljaka što su uz njega): Apotekar ne zna govoriti... dignite mene i vičite: živio Pijevac! (Dignu ga i nose kao gore) Brijač je lagao, ovaj narod je za nas.

MALI MORIC: Tatek, neka i tebe dignu. (Dva momka dignu Samuela.)

SAMUEL: Živila velika opozicija! (Brusa, Mazala, Pijevca i Samuela nose po pozornici.)

BRUS, MAZALO, PIJEVAC i SAMUEL (dok ih nose): Narod je za nas... za nas... za nas...

DR. SEDMAK: Dignite mene sada i vičite mi: živio! (Dignu ga i viču: Živio dr. Sedmak!) Narode, narode moj... Hvala ti!... Hrli pod neokaljanu zastavu stranke koju ja vodim, koja će domovinu usrećiti, stranku koja je odraz narodne duše; odrini od sebe nečiste duhove... izdajice, zlotvore, krvnike... lopove... kao što su oni tamo...

MAZALO: Vi ste zlotvori, lopovi, varalice, lažitorbe...

BRUS: Vi ste prodali Pšeničare za Judin novac, raskolnici... pripuzi... Svi su naši, a ne vaši.

SELJAKINJE (pjevuju kao gore).

MAZALO, BRUS, SEDMAK i PIJEVAC (jedan drugome): Lopovi... varalice... lažitorbe... pripuzi...

JELKA (stupi usred pozornice na čelu svim seljakinjama): A kako će dugo trajati ta vaša komedija. Zar vas nije stid što ste gori nego stare babe...

SVE SELJAKINJE: Stid vas bilo... Stid vas bilo... (Dr. Sedmak i ostali spuštaju se na tlo.)

JELKA: Pšeničari nisu ni vaši... ni vaši...

BRUS: To je reakcija ženskadije... Muževi Pšeničara, gdje ste? Naprijed!

PRVI SELJAK: Budite sretni da mi ne stupamo naprijed, jer bismo vas mi tjerali drugačije negoli naše žene...

PEK (kao gore): "Ushićenje naroda za dra Sedmaka izrodilo se u pravi delirijum. Moji su živci jako uzrujani, bježim u Zagreb da ih umirim." (Odlazi naglo.)

JELKA: Još bi nam to trebalo da takovi ljudi kao što ste vi gospodare u općini...

BRUS: Vlada je potkupila te žene...

JELKA: Kakova vlada?... Mi ne potpisujemo pisma da ćemo birati načelnika u sabor, kako ste ga vi potpisali. Mi ćemo poslati našega Marka u sabor s kojim vlada neće biti ni najmanje zadovoljna.

DR. SEDMAK: Marko? Tko je taj Marko?... Zar je ustao iz groba Kraljević Marko i došao u Pšeničare. Gdje je taj Marko?...

MARKO: Evo ga, gospodine. Nije to Marko Kraljević, već Marko Lalić, koji vam prije svega kaže kako on ne dopušta da s njim šalu zbijaju oni Kraljevići Marki koji su opasani drvenom sabljom za djecu, kao što ste vi. Pripašem li ja sablju, neće biti od drva, gospodine - i bit će dobro po vas da si to zapamtite.

DR. SEDMAK: Molim... ja nisam imao nakane da vas uvrijedim.

MARKO: Vi se, gospodine, valjda čudom čudite što se seljak usuđuje pomisliti na to da sjedi u narodnom saboru gdje se kroje zakoni. Zakone pisati ne umijem, a ne znadu toga ni mnogi od vaših drugova u saboru, no umio bih opisati jade i nevolje najvećega mučenika u Hrvatskoj, seljaka, a možda i kazati kako bi mu se pomoglo. Naša domovina ne broji dvjesta hiljada građana, a seljaka ima preko dva milijuna, pa u saboru takove zemlje sudjeluju sami građani kod stvaranja zakona, te se ne čuje glas seljaka. Radnike u ono malo gradova što imamo mazite svi, dok ne mislite na hrvatskoga seljaka, kojemu ide gore negoli najsiromašnijem radniku u gradu. A ipak seljaštvo je snaga ove zemlje.

DR. SEDMAK: U samostalnoj, cjelokupnoj Hrvatskoj u okviru⁸... svi ćemo biti sretni... Samostalna, cjelokupna Hrvatska u okviru dat će seljaku sve što treba... Samostalna, cjelokupna Hrvatska u okviru...

MARKO: Ja ne vjerujem da će komedije poput onih što ste ih danas ovdje predstavljali, stvoriti cjelokupnu i samostalnu Hrvatsku ni u okviru ni izvan okvira; nu bilo kako god, kao čovjek nadaren običnim razborom, mislim da će i cjelokupna i samostalna Hrvatska trebati čilih branitelja, a takovih možete dobiti samo u redovima hrvatskoga seljaštva. Nu bude li se za hrvatsko seljaštvo skrbilo kao što dosele, ono će ovdje onemoći, tamo će

⁸ u okviru - česta fraza u nekadanjem hrvatskom političkom životu, pod koju su se mogle svrstati i najrevolucionarnije ideje, samo je valjalo naglasiti: u okviru monarhije ili sl.

ga malo-pomalo nestati, a što će nam onda Hrvatska bez Hrvata? I to je, gospodine, moja zadnja riječ za vas.

SELJACI i SELJAKINJE: Živio Marko!... Živio Marko!...

BRUS (dru Sedmaku): Meni se čini da nećete pogriješiti ako se ugledate u primjer vašega Peka.

DR. SEDMAK: Pek, moj Pek... gdje je moj Pek?

BRUS: Iščeznuo je...

SEDMAK (ljutit): Vi ste me prevarili... (Odlazi naglo.)

BRUS: Bogu hvala! Čestiti Marko, ja sam uvidio da je vaš program najbolji, pa sam zato odlučio promijeniti svoj program i prihvatiti vaš program, jer program je program, to jest stvar koja se mijenja... Ja sam od danas za vaš program, ja sam vaš drug i pomagač.

JELKA: Mi ne trebamo takovih drugova i pomagača.

PRVI SELJAK: Odlazi!

SELJAKINJE: Odlazi, jer ćemo te mi... (Hoće da navale na Brusa.)

SELJACI: A zatim dolazimo mi na red!

BRUS: Lijepe dame... pardon! Današnjim danom zatvaram svoj pšeničarski salon i vraćam se u Zagreb da opet brijem vođe i prvake i da im pripovijedam što brižni seljaci misle o njihovoj opoziciji... Sluga pokoran! (Ide u brijačnicu.)

SAMUEL: I ja ne reflektiram više na politiku koju sam tjerao od straha da vas Brus ne popunta proti Židovima, nu ostajem među vama i molim da mi oprostite... i da štitite moju obitelj.

MARKO: Samuele, ne boj se! Tko bi radi tvoje tobožnje politike, radi toga što si Žid, ruku dignuo na tebe bokca i na tvoju djecu, bio bi nevrijedan da ga božje sunce grije...

SAMUEL: Dakle niste antisemiti?

SELJACI i SELJAKINJE: Što je to?... Što je to?

MARKO (tumači seljacima, koji se smiju, miluju Saru i njezinu djecu. Samuel je sretan).

MAZALO: Hajdmo p... p... p... protomedikušu da ga o svem izvijestimo. On će tu ga... ga... gamad već u red spraviti (Odlazi s Pijevcem.)

PRVI SELJAK: I oni komedijaši su otišli.

SAMUEL: Hvala... hvala. Kad smo sada svi tako složni, zapjevajmo... Lijepu našu domovinu...

MARKO: Samuel, kani se politike! U Hrvatskoj se previše pjeva. Pjevajmo manje, radimo više.

DRUGI SELJAK: Nu naš svijet veli: "Tko pjeva, zla ne misli"...

MARKO: I narodne poslovice nisu vazda Sveto pismo... Više puta i one ne pogađaju. Bit će katkad istina da tko pjeva, zla ne misli; nu meni se čini da tko uvijek pjeva, ništa ne misli - a to je zlo.

TREĆI SELJAK: Dakle bez pjesme: Živio Marko!

SELJACI i SELJAKINJE: Živio!

(Zastor pada.)

KONAC KOMEDIJE

RJEČNIK

akoprem - premda

aksiom (grč.) - očevidna spoznaja, osnovno načelo

antipirin (grč.) - prašak protiv visoke temperature, migrene i sl.

aretirati (franc.) - uhapsiti

Aristofanes - Aristofan (452-388. pr. n. e.), starogrčki komediograf, jedan od najvećih pisaca komedija u svjetskoj književnosti; u citiranoj satiričnoj komediji Vitezovi okomio se na atenskog diktatora i demagoga Kleona, opisujući politički život Atene svog doba

baka - običan vojnik bez čina

basta (tal.) - dosta

četnik - pripadnik čete; policajac u uniformi, žandar

deputacija (lat.) - izaslanstvo

dijački - latinski

dojakošnji - dosadašnji

ekvipaža (franc. equipage), kočija (raskošna, elegantna)

entreprises de pompes funebres (franc.) - poduzeće za svečane ukope

Est denique modus in rebus (lat.) - Sve ima konačno svoju mjeru (Horacije)

financijska straža - financijska policija, porezna policija

frajlica (njem.) - gospodica

friško (njem.) - brzo, hitro

gabelfruštuk (njem.) - obrok između doručka i ručka

gombalačko društvo - gimnastičko društvo, sportsko društvo

Hasenfuss (njem.) - "zečja noga", plašljivac, kukavica

heršaft (njem.) - gospodarstvo, gospodari

llica - zagrebačka ulica; nekoć su se u njoj nalazile javne kuće

iluminirati (lat.) - osvjeteliti

incognito (lat.) - tajno, krišom

jencijana (lat. **gentiana**) - vrsta ljekovite biljke, gorčica, sirištara, srčanik

Jerikove trublje - Jerihonske trube (prema Bibliji Židovi su trubeći u trublje uz božju pomoć razorili zidine grada Jerihona)

korteš (tal. corteggiare - udvarati se, dodvoravati se) - agitator, promicatelj neke političke stranke

ladanjski - seoski, malograđanski

laterna (lat.) - svjetiljka

livreja (franc.) - uniforma za slugu, vartare i sl.

oružnik - žandar

per šub - v. šupirati

petroler - jedan od pripadnika Pariške komune (1871) koji su petrolejem polijevali javne zgrade i palili ih

plaid (engl.) - veliki vuneni četverokutni ogrtač, pokrivač, šal

popuntati (njem. Bund - savez, urota) - buniti, pobunjivati, poticati na ustanak

protomedikuš (grč.-lat.) - vrhovni liječnik, arhijatar, primarijus

punktum (lat.) - točka! gotovo! dosta!

radix jalapae (lat.) - korijen jalape, ljekovite biljke (osobito protiv tvrde stolice)

razizemlje - prizemlje

rebarbara (grč.) - rabarbara, vrsta ljekovite biljke (za jačanje apetita, za čišćenje probavnih organa i sl.)

rekvizicija (lat.) - traženje, zahtjev

repozicija (lat.) - vraćanje u prijašnje stanje (igra riječima: opozicija - repozicija)

respicijent (lat.) - nadglednik, nekada vrsta nižeg činovnika, osobito pri poreznim ustanovama

rešt (njem.) - zatvor

Ridendo castigant mores (lat.) - Ismijavajući kažnjavaju (loše) običaje (zadatak komedije)

Rothschild - obitelj iznimno bogatih bankara

Schaffens (njem, zapravo: **Schaffen Sie**) - Zapovijedate? Želite?

Servus (lat.) - Sluga! (pozdrav)

skoljke - mrtvačka nosila, odar

služnik - hrvatska riječ za njem. Dienstmann, tj. javni poslužitelj (obično stoji negdje na ulici i čeka "mušterije")

sujet (franc.) - siže, sadržaj

šupirati (njem.) izagnati, prognati

tronuš (grč.) - prijestolje

universae (lat.) - opće

vizitirati (franc.) - pregledati

ženijalan (franc.) - genijalan

ženirati se (franc.) - ustručavati se, sustezati se